17 ФЕВ 1992

Тошкент ҳақиқати

РЎЗНОМА 1928 ЙИЛ 11 ДЕКАБРДАН ЧИҚА БОШЛАГАН

№ 4 (10.253).
1992 йил 7 январь сешанба
Баҳоси 35 тийин.

Вилоят ижтимоий-сиёсий рўзномаси

XII чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари тўққизинчи сессияси

Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Абдуғаниевич Каримов қасамёд қилмоқда.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг қасамёди

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ ЛАВОЗИМИНИ БАЖАРИШГА КИРИШАР ЭКАНМАН, РЕСПУБЛИКАМИЗ ХАЛҚЛАРИГА САДОҚАТ БИЛАН ХИЗМАТ ҚИЛИШГА, ФУҚАРОЛАРНИНГ ҲУҚУҚ ВА ЭРКИНЛИКЛАРИГА КАФОЛАТ БЕРИШГА, ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ КОНСТИТУЦИЯСИГА ҚАТЪИЙ РИОЯ ЭТИШГА, ЗИММАМГА ЮКЛАНГАН ЮКСАК ВАЗИФАЛАРНИ ВИЖДОНАН БАЖАРИШГА ҚАСАМЁД ҚИЛАМАН.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти И. А. КАРИМОВга

Мухтарам Ислом Абдуғаниевич!

Ўзбекистон Республикасининг биринчи Президенти этиб сайланганлигингиз муносабати билан Россия Федерацияси Олий Кенгаши номидан самимий табриклар ва энг яхши истакларни қабул қилгайсиз. Ўзбекистон халқи ўз тақдирини Сизга ишониб топшириб ўз йўлини танлаб олди. бу эса шахсан Сизга юксак даражадаги ҳурмат-эҳтиромнинг ва Сиз ўтказаётган сиёсатга ишончнинг энг яхши далилидир.

Россия билан Ўзбекистон ўртасида анъанавий ҳамжиҳатлик ва дўстлик мавжуд, бу ҳамжиҳатлик ва дўстликнинг мустаҳкамлиги қийин даврларда синовдан ўтган. Бу яхши муносабатлар мустақил давлатлар ҳамдўстлигида халқларимизнинг бахт-саодати йўлида самарали ривожланишига ишончим комил.

Самимий ҳурмат билан

Россия Федерацияси Олий Кенгашининг Раиси
Р. И. ХАСБУЛАТОВ.
Москва,
1992 йил 3 январь.

Ўзбекистон Республикаси Президенти И. А. КАРИМОВ нутқи

Азиз дўстлар, биродарлар!

Авваламбор, сиз азизларга, сизлар орқали бутун халқимизга менга билдирган ишончингиз учун самимий раҳматлар айтаман.

Мана 1992 йилга катта ишонч, умид билан қадам қўйдик.

Ана шу умид ва ишончнинг замини нимада? Бу саволга жавоб бериш учун босиб ўтилган йўлга, кечаги кунимизга, айниқса, 1991 йилдаги силжишлар, тарихий, унутилмас воқеалар, Олий Кенгаш билан биргаликда иқтисодий, ижтимоий, маънавий ва сиёсий соҳаларда қилган ишларимизга назар солиш керак.

Уларнинг айримларини эслатиб ўтмоқчиман:

Биринчи: маънавий ҳаётимизда уйғониш юз берди. Тарихни тикладик. Она тилимизни англадик. Улуғ боболаримиз руҳини шод этдик. Абдулла Қодирий, Чўлпон, Фитрат, Усмон Носир сингари халқ жигарбандларининг номи, иззат-икроми, ҳурмати ўз жойига қўйилди.

Удумларимиз, қадриятларимизга қайтдик. Юртимизга Наврўз кириб келди. Рамазон, Қурбон ҳайитларига етдик.

Динга муносабатимиз ўзгарди. Ўртадаги тушунмовчилик, қарама-қаршилик йўқолди. Бунинг ўрнига ҳамкорлик, ҳамжиҳатликка ўтдик.

Ошкоралик, демократия йўлида биринчи, лекин дадил қадамлар қўйдик.

Бир сўз билан айтганда, ўзлигимизни англадик. Аниқроқ қилиб айтсам, ўзлигимизга қайтдик. Халқимизда миллий ғурур учун белни боғлаб, дўппи кийиб юришга замин яратдик.

Иккинчи: сиёсий йўлда бурилиш бўлди. Неча йиллик орзу-умидларимиз рўёбга чиқди. Мана шу ерда сизлар билан Мустақиллик декларациясини қабул қилдик. Кейин Мустақиллик қонунини эълон этдик. Ўшанда халқимизнинг хоҳиш-иродаси ифода қилинганини 29 декабрда ўтказилган референдум исботлаб берди.

Чунки мустақиллик бизга нима беришини билардик. Ўз тақдиримиз, фарзандларимиз келажагини ўзимиз ҳал этиш имконига эга бўлдик. Ўз еримиз, бойликларимизга эгалик қила бошладик. Қисқа вақт ичида мустақилликнинг неъматларини татиб кўрдик.

Мустақиллик туфайли дунёга, жаҳонга чиқдик. Қарийб юз йилдан бери ёпиб қўйилган чегаралар очилди. Ватандошларимиз билан юз кўришдик.

Қисқа қилиб айтганда, бутун дунё Ўзбекистонни, бизнинг Ватанимизни қучоқ очиб қабул қилмоқда.

Энди Ўзбекистон дунё харитасида катта ҳарфлар билан ёзиб қўйиладиган бўлди.

Ҳозиргача дунёнинг ўттиз мамлакати Ўзбекистон Республикасини таниди, тан олди. Туркия, Америка Қўшма Штатлари, Канада, Япония, Буюк Британия, Саудия Арабистони, Эрон, Покистон, Ҳиндистон, Хитой сингари йирик давлатлар ана шулар жумласидандир. Бу ишонч руҳимизни кўтарди. Келажакка йўлимизни очиб берди.

Собиқ Иттифоқ доирасидаги мустақил республикалар билан ҳам қайта қуриш даврида узилган риштаарни боғладик. Яхши муносабатлар ўрнатдик. Россия, Украина, Беларусь ва бошқа жумҳуриятлар билан дўстона алоқаларни мустаҳкамладик. Ўрта Осиё ва Қозоғистон қондош-қариндош қўшниларимиз билан янада яқинроқ бўлдик.

Бугун шуни комил ишонч билан айтишим мумкинки, мустақил давлатлар даврасида Ўзбекистон ўзининг ўрнига эга бўлди. Ўзбекистон тенглар ичида тенг бўлди! Ана шунинг ўзи ҳам умид юлдузидир.

Учинчи: иқтисодий соҳада бурилиш бошланди. Фақат 1991 йилнинг ўзида бозор иқтисодиётига ўтиш учун қанча иш қилдик. Сизлар билан мулкчилик, тадбиркорлик, чет эл мамлакатлари билан савдо-сотиқ ва инвестициялар ҳақида ва бошқа қанчадан-қанча қонунлар қабул қилдик. Иқтисодий эркинлик, корхоналар, хўжаликларга эркинлик, фермерларни қўллаб-қувватлаш, шахсий томорқа эгаларига ёрдам бериш бўйича фармонлар чиқардик.

Қаранг, шахсий мулк пайдо бўлди. Тижорат ривожлана бошлади. Хорижий мамлакатлар кўмагида қўшма корхоналар кўпаймоқда. Банк системаси бўйлаб ҳам жаҳонга чиқилди.

Дунё ишбилармонлари учун юртимизда шароит яратдик. Ўзбекистон ўзининг олтин хазинасига эга бўлди. Халқини ўзи бошқариш ва боқиш масаласини Ўзбекистон ўзи ҳал қила бошлади. Оддий фуқароларга, ҳар бир оилага ўз ризқ-рўзини таъминлашга кўмак беришда дастлабки қадамларни қўйдик.

Бугун республикамизда, шаҳарда ҳам, қишлоқда ҳам дадил ҳаракат йўли очилди. Эртанги кунга умид бор. Бу эса ўз самарасини, албатта беради.

Тўртинчи: ижтимоий адолат қарор топа бошлади. Одамларни меҳнати натижасидан рози қилиш, муҳтож, кўп болали, қаровчисиз қолган оилаларга, қариялар ва ёшларимизга ёрдам қўли чўзилди. Куни кеча қабул қилинган Фармоннинг ўзи билангина қанчадан-қанча талабалар, саломатлик посбонлари, заҳматкаш муаллимларнинг ташвишларини бироз бўлсада енгиллатдик. Одамлар ер олдилар. Қурилиш учун имконият берилди. Бир йилда 700 минг янги оила, хонадон пайдо бўлди. Буни фахрланмасдан айтиш мумкин эмас.

Ўзини адолатли деб келган, лекин ўта адолатсиз бўлган марказ Ўзбекистонга, ўзбек халқига қанча тамға босмади, қанча маломат тошлари отмади? Лекин маҳкам туриб адолатга эришдик. Ўзбек номини бадном қилиш ҳаракатларига зарба бердик. Бугун мана шу минбардан сизларга ёруғ юз билан айтаманки, «Пахта иши» билан қамалганларнинг ҳаммаси авф этилди.

Менга ана шу хайрли, хосиятли ишлар умид бағишлайди!

Бешинчи: халқимизга минг раҳмат айтмоқчиман. Фуқаролар ва миллатлар ўртасидаги тотувлик, тенглик, осойишталикни сақлаб, мустаҳкамлаб турищибди. Дини, эътиқоди; миллатига қараб ажратиш фалокат эканлигини, офат эканлигини, у ҳаммани жарга қулатишини одамлар тушуниб олишди. Шунинг учун ҳам уларга яна бир карра раҳмат айтаман.

Азиз дўстлар! Қилинган ишлар ҳақида сиз, халқ вакиллари, бутун эл-юртимиз олдида ҳисоб берар эканман, шуни яхши тушунаманки, бошлаган хайрли қадамларимизга асосланган ҳолда аввало халқимизни ҳозир бошидан кечираётган катта қийинчилик, синовлардан чиқариш йўли тўғрисида, одамларимизнинг умидини, ишончини оқлайдиган фаровон ва эркин ҳаётга эришиш учун қандай муҳим чора-тадбирлар амалга оширилиши ҳақида гапиришим керак.

Мен юксак масъулиятни, халқим олдидаги, унинг келажаги олдидаги жавобгарликни ҳис қилган ҳолда ўз сиёсатимни яна бир марта сиз билан келишиб олмоқчиман. Хўш, биз қайси йўлдан борамиз? Унинг йўналишлари нималардан иборат?

Биринчидан, халқимиз юзага келган вазиятни, бугунги ҳаётни ҳисобга олиб, иқтисодий барқарорликни таъминлаш чорасини амалга оширишни кутаяпти. Эски тузум асорати, касофати туфайли бугун халқимиз оғир аҳволга тушиб қолди. Унинг бурнини қонатмасдан ёруғ ҳаётга олиб чиқиш ҳозирги кундаги энг асосий ва долзарб вазифаларимиздан биридир.

Адолат нуқтаи назаридан қараганда ҳам кўп болали оилалар, ногиронлар, бозор иқтисоди зарбаси остида қолганлар, ўзини ўнглаб ололмаётганлар, хуллас, ёрдамга, мададга муҳтожларни Президент ўз паноҳига олиши шарт деб ҳисоблайман.

Халқни озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлаш чоралари кўрилади. Бу соҳада талон системаси сақлаб турилади. Унга риоя қилиш устидан қаттиқ назорат ўрнатилади.

(Давоми иккинчи бетда).

УН ИККИНЧИ ЧАҚИРИҚ ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ КЕНГАШИНИНГ НАВБАТДАН ТАШҚАРИ ТЎҚҚИЗИНЧИ СЕССИЯСИ ТЎҒРИСИДА

АХБОРОТ

4 январь куни Тошкентда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари тўққизинчи сессияси очилди. Мажлисни Олий Кенгаш Раиси **Ш. М. Йўлдошев** бошқариб борди.

Марказий сайлов комиссиясининг раиси **Қ. А. Аҳмедов** Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови ва республика давлат мустақиллиги тўғрисидаги Референдум якунлари ҳақида ахборот берди.

Сўнгра **И. А. Каримов**нинг Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимини бажаришга киришиш тантанали маросими бўлди.

(Давоми иккинчи бетда).

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ПРЕЗИДЕНТИ САЙЛОВИ ҲАМДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ДАВЛАТ МУСТАҚИЛЛИГИ ТЎҒРИСИДАГИ РЕФЕРЕНДУМ ЯКУНЛАРИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови ҳамда Ўзбекистон Республикаси Давлат мустақиллиги тўғрисидаги референдумда овоз бериш натижаларига доир Марказий сайлов комиссиясининг маърузаси ва баёнлар тасдиқлансин.

2. Ўзбекистон Республикаси Президенти сайлови тўғрисидаги Қонуннинг 38-моддасига мувофиқ Ислом Абдуғаниевич Каримов 1991 йил 31 декабрдан бошлаб Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимига киришган деб ҳисоблансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси
Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 4 январь.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ҚАРОРИ

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИНИНГ ПРЕЗИДЕНТИ ИСЛОМ АБДУҒАНИЕВИЧ КАРИМОВНИНГ ДАСТУРИЙ НУТҚИ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Президенти ўртоқ И. А. Каримовнинг дастурий нутқини тинглаб ва муҳокама этиб, Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти ўртоқ И. А. Каримовнинг республиканинг иқтисодий ва сиёсий мустақиллигини изчил мустаҳкамлаб бориш йўлида жорий йилда ва келгуси даврда асосий муаммоларни ҳал этишнинг муҳим йўналишлари кўрсатиб берилган дастурий нутқидаги қоидалар асосан маъқуллансин.

2. Ўзбекистон Республикасининг Олий Кенгаши меҳнат жамоаларини, республиканинг бутун аҳолисини, миллати, ижтимоий аҳволи, динга муносабатидан қатъи назар Ўзбекистонда истиқомат қилувчи ҳар бир кишини Ўзбекистон Республикаси Президенти ўртоқ И. А. Каримовнинг баён этган дастурини рўёбга чиқариш учун куч-ғайратларини бирлаштиришга, республикадаги ижтимоий-сиёсий вазиятни бундан буён ҳам барқарорлаштиришга, Ўзбекистон давлат мустақиллигини мустаҳкамлашга ўзларининг ҳиссаларини қўшишга даъват этади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси
Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 4 январь.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ҚАРОРИ

МУСТАҚИЛ ДАВЛАТЛАР ҲАМДЎСТЛИГИНИ ТУЗИШ ТЎҒРИСИДАГИ БИТИМНИ ВА ПРОТОКОЛНИ РАТИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ҲАҚИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикаси Президенти ўртоқ И. А. Каримов томонидан тақдим этилган 1991 йил 8 декабрдаги Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги тўғрисидаги битим ҳамда 1991 йил 21 декабрдаги шу битимга доир протокол ратификация қилинсин.

2. Белгилаб қўйилсинки, бундан буён Ўзбекистон Республикасининг тегишли қонун ҳужжатлари қабул қилингунга қадар унинг ҳудудида собиқ СССР қонунларининг Ўзбекистон Республикаси Конституциясига ва қонунларига зид келмайдиган қисмлари қўлланаверади.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси
Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 4 январь.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг ҚАРОРИ

«ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВА ТУРКИЯ РЕСПУБЛИКАСИ ЎРТАСИДАГИ АЛОҚАЛАРНИНГ АСОСЛАРИ ВА МАҚСАДЛАРИ ТЎҒРИСИДА»ГИ ШАРТНОМАНИ РАТИФИКАЦИЯ ҚИЛИШ ҲАҚИДА ҲАМДА ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ БИЛАН ТУРКИЯ РЕСПУБЛИКАСИ ЎРТАСИДАГИ ИҚТИСОДИЁТ ВА САВДО-СОТИҚ СОҲАСИДАГИ БИТИМНИ МАЪҚУЛЛАШ ТЎҒРИСИДА

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши **қарор қилади:**

1. Ўзбекистон Республикаси ва Туркия Республикаси ўртасидаги алоқаларнинг асослари ва мақсадлари тўғрисидаги шартнома ратификация қилинсин.

2. Ўзбекистон Республикаси билан Туркия Республикаси ўртасидаги иқтисодиёт ва савдо-сотиқ соҳасидаги битим маъқуллансин.

Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг Раиси
Ш. ЙЎЛДОШЕВ.

Тошкент шаҳри,
1992 йил 4 январь.

XII чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари тўққизинчи сессияси

Ўзбекистон Республикаси Президенти

И. А. КАРИМОВ нутқи

(Давоми. Боши биринчи бетда).

Ички бозорни ҳимоя қилиш мақсадида купондан фойдаланамиз. Сир эмаски, айрим республикаларда эркин нархларга ўтилиши, чегаралар йўқлиги туфайли бизда ҳам нарх-наво осмонга чиқиб кетаяпти. Шунга қарамасдан, биз кун кечириш учун энг зарур маҳсулотлардан 12 хилининг, жумладан нон, ун, шакар, мой ва шу сингариларнинг нархини ушлаб туришга қарор қилдик.

Болаларимиз учун энг керакли кийим-кечаклардан етти хилини эса талон системасига киритдик ва бюджет ҳисобидан кўмак берадиган бўлдик. Албатта, бу биринчи қадамлардир. Гап шундаки, ана шу принципни давом эттирамиз, давлат кафолатини берамиз. Лўнда қилиб айтганда, Ўзбекистон бозор иқтисодига ўтишда ўз йўлини танлаб олган ва бу йўлдан қайтмайди.

Бу йилнинг мазмуни ва шиори шундаки, халқимизни, биринчи навбатда, камбағал ва муҳтож бўлган кишиларни, оилаларни ҳимоя қилмасдан, бунга давлат кафолатини бермасдан бозор иқтисодига ўта олмаймиз.

Бир тоифа одамларнинг чексиз бой бўлиб, бошқа тоифадагиларнинг ғариб, гадо, қашшоқ бўлишига йўл қўймаслигимиз керак.

Нарх-наво сиёсатини ойлик маош билан чамбарчас боғлаб қўямиз. Мақсадимиз яқин кунларда ўртача ойлик маошни минг сўмга етказишдир. Бунинг учун ҳамма имкониятларимизни ишга солишимиз зарур.

Иккинчидан, тинчлик-тотувлик, осойишталикни сақлаш Президентнинг бош вазифасидир. Президент тинчлик, тотувлик қўрғонининг меъмори бўлиши керак, деб ҳисоблайман. Қаердаки тинчликка путур етса, халқ осойишталиги хавф остида қолса, ўша жойда Президент посбон бўлиши даркор.

Жиноятчиликнинг авж олаётганлиги халқимизни катта ташвишга солаяпти. Шунинг учун ҳозир Ўзбекистоннинг бу иллатга қарши кураш дастури устида ишлаяпмиз. Одам ўлдириш, талон-торож қилиш, ўғрилик, порахўрлик, чайқовчиликнинг ҳар қандай кўринишига барҳам бериш чораларини кўрамиз. Бунинг учун аввало қатъий интизом талаб этилади.

Ҳуқуқ-тартибот органларини мустаҳкамлаш билан бирга уларга кўмак ҳам бериш керак. Уларнинг меҳнатини қадрлаш йўли билан обрўларини ошириш лозим. Халқ депутатлари, жамоатчилик, маҳалла қўмиталари, қария отахонлар жиноятчилик йўлини тўсишда уларга ёрдам беришларига муҳтожмиз.

Халқ очликка, ночорликка, ҳамма нарсага чидаши мумкин. Лекин билиб қўйинглар, адолатсизликка чидамайди!

Учинчидан, фуқаролар ва миллатлараро тинчликни сақлашни ҳамма нарсадан ҳам муҳимроқ деб биламан.

Миллати, дини, эътиқодидан қатъи назар ҳар бир кишининг шахс ва виждон эркинлиги таъминланади, унинг миллатига, тилига ва маданиятига ҳурмат билан қаралади. Худо кўрсатмасин-у, бир йигит йиқилса, она йиқилади, ота йиқилади, оила мотамга ботади, қишлоқ йиғлайди. Ўн йигит йиқилса-чи? Юз йигит йиқилса-чи? Ахир баъзи минтақаларда шундай бўлмоқда миллий низолар туфайли келинчаклар бева қолмоқда. Оналар болам деб фарёд чекаяптилар. Йўқ! Бунга йўл қўйиш мумкин эмас ва қўймаймиз ҳам.

Азиз дўстлар!

Нима керак бўлса айтинг, ҳаммасини бажариб беришга ҳаракат қиламан. Лекин бунда сизнинг ёрдамингизга муҳтожман. Азиз оналар, опа-сингиллар, отахонлар, дўстлар, укажонлар, мен Президент бўлсам ҳам сиздан тиз чўкиб сўрайман, илтимос қиламан, шу масалада ёрдамингизни аяманг!

Ахир Қуръони карим ҳам дўстликка, биродарликка чақиради, низо чиқаришни қоралайди. Жанжал чиққан юртдан худо ҳам юз ўгирар экан. Шу сабаб барака ҳам, ризқ-рўз ҳам насия бўлиб коларкан.

Бу йўлда, тинчлик, тотувлик йўлида бизни Оллоҳ таоло ўзи қўлласин, мададкор бўлсин!

Тўртинчидан, оёқ-қўли боғланган киши қаноти синган қушдир. Эркинлик эса тараққиётнинг яккаю ягона йўлидир. Шу сабабдан менинг яна бир муҳим мақсадим — эркинлик бериш ва ана шу эркинликни муҳофаза қилишдир. Биринчи галда тадбиркорликка, корхоналар ва хўжаликларга эркинлик беришдир.

Уларни ҳар қандай тазйиқдан қутқарамиз. Мулкчиликнинг барча шаклларига тенг шароит ва имкон яратилади. Ажнабий шериклар билан ўзаро манфаатли алоқалар ўрнатилади. Қўшма корхоналар кўпаяди. Юртимизга чет эл сармояси жалб этилади. Замонавий технология олиб кириш йўлидан борамиз.

Халқимизни озиқ-овқат билан таъминлаш учун, умуман, халқ хўжалигимизни тангликдан чиқариш сиёсатини тадбиқ қилишда, аввалламбор, қишлоқ хўжалик соҳасини ривожлантиришга устиворлик беришимиз зарур. Пировардда булар пештахталарни тўлдиради. Дастурхонимиз тўкин бўлади!

Бешинчидан, маънавий ҳаётимиздаги бошланган ишларни давом эттирамиз. Ошкоралик таъминланади. Матбуот, радио, телевидениенинг одамлар маънавий эҳтиёжларини қондиришига эришиш тадбирларини кўрамиз. Бу йўлдаги ҳамма тўсиқлар, тазйиқлар олиб ташланади.

Бозор иқтисодиётига ўтиш даврида маданият, санъат, адабиёт оғир аҳволга тушди. Уларни иқтисодий зарбадан асраб қолишни президент ўз бўйнига олиши керак деб ҳисоблайман.

Тарихга, меросимизга муносабат тубдан ўзгартирилиши лозим. Яъни, дарсликлардан тортиб оддий китобларгача ҳаммасида ҳақиқат ёзилиши шарт. Бу бизнинг ота-боболаримиз руҳи олдидаги қарзимиздир!

Олтинчидан, келажак бугундан бошланади. Ҳозир тарбия масаласига эътибор берилмаса, келажак бой берилади. Тарбиядан ҳеч нарсани аямаймиз!

Маънавий ва ахлоқий покланиш, имон, инсоф, диёнат, ор-номус, меҳр-оқибат ва шу каби чинакам инсоний фазилатлар ўз-ўзидан келмайди. Ҳаммасининг заминида тарбия ётади. Шу боисдан тарбиячиларга, ўқитувчиларимизга, ўқув юртлари домлалари, профессорларига моддий ва маънавий ёрдамимизни ҳеч аямаслигимиз керак.

Биз тарбия ҳақида ўйлар эканмиз, ёшларнинг кексаларга ҳурмати юқори бўлиши лозимлигини унутмайлик. Шу нуқтаи назардан ҳукумат ватан уруши қатнашчиларини тўла қарамоғига олиши, ҳимоя қилиши, қадрлаши шарт деб ҳисоблайман.

Шу ўринда соғлиқни сақлаш масаласини ҳам айтиб ўтмоқчиман. Давлат бу соҳани ўз қарамоғида сақлайди, моддий таъминот базасини мустаҳкамлайди. Биз бу соҳада болаларимиз, ота-оналаримиз тақдири учун қайғураётган фидоий кишиларни ҳурмат қилишимиз, уларга кўмак беришимиз зарур.

Еттинчидан, жаҳонга, бутун дунёга чиқиб олиш йўлимизни кенгайтирамиз. Сизларга маълумки, тараққий этган мамлакатлар учта муҳим масалага эътибор бермоқда. Булар инсон ҳуқуқлари, демократия ва сармоя учун кафолат масаласидир. Биз ана шу масалаларни эътиборда тутиб, Бирлашган Миллатлар Ташкилотига аъзо бўлиш чораларини кўраяпмиз.

Сизлар яхши биласизларки, хорижда кўп ватандошларимиз яшайдилар. Уларнинг келиб-кетишларини енгиллатиш зарур. Керак бўлса, эркин келиб-кетиш ҳуқуқини берайлик. Керак бўлса, уларга Ўзбекистон фуқаролигини берайлик.

Уларга кўп масалаларда суянишимиз, хайрихоҳлиги, бизга умид кўзи билан қараётганини ҳисобга олиб уларнинг кўмагига таянишимиз керак.

Дунёга, жаҳонга чиқиб олиш йўлимиз қанчалик яқин ва кенг бўлса, бугунги қийинчилик ва ташвишларни шу қадар тез енгамиз.

Саккизинчидан, биз кўп партиявийлик замонига ўрганишимиз керак. Бу юз, икки юзта партия дегани эмас, албатта. Қолаверса, мақсад партия-партия бўлиб халқни парчалаб юбориш эмас, аксинча, тўртта бўлар, бешта бўлар партиялар, лекин улар кўча ва майдонларда жанжал қилмасдан, мана шу ерда, парламентда баҳслашиб, тортишиб, халққа фойдали фикрни қўллашга ўрганишлари керак. Биз онгимизни ана шунга мослаштиришимиз даркор. Бу йўлда қандай тўсиқлар бўлса олиб ташлайлик.

Бундан кейин кўп сайловлар бўлади. Аммо бизда сайлов пайтида гуруҳларга бўлиниш, сайловдан кейин эса бир-биридан ўч олишдек ярамас иллат бор. Бу охири яхшиликка олиб бормайди. Аксинча бўлиши керак. Нима бўлганда ҳам қиладиган барча ишларимиз халқимизни бирлаштиришга, бир ёқадан бош чиқаришга, ҳамкорлик, ҳамжиҳатликка олиб бориши керак.

Биз энди ўз-ўзини бошқарув усулини кенг жорий қиламиз. Маҳалла, қишлоқгача ўзини ўзи бошқариши, мустақил бўлиши зарур. Бу бебошлик, бўйсунмаслик дегани эмас. Бунда ҳар қандай раҳбар, ҳар қандай кенгаш ва ҳар қандай мустақил киши халқ олдида, юрт олдида масъул ва жавобгардир деган қоидадан келиб чиқиш шарт.

Тўққизинчидан, эски тузумлардан бизга нураб, вайрон бўлган бошқарув системаси мерос бўлиб қолди. Тезроқ ана шу вайрона ўрнида ўзимизнинг бинони тиклашимиз керак.

Бунда биз нимани кўзда тутамиз? Мақсадимиз қандай бўлади? Хўжалик, ташкилот, фуқароларга эркинлик берилди. Демак, уларни тепадан туриб бошқариш ортиқча. Хўш, бошқарув ҳокимияти энди нима қилади? У хўжалик ишларига аралашмасдан ўз ишини бажариши керак. Бошқача қилиб айтганда, у ишлаб чиқаришда қулай шароит яратиб беришни, халқни ҳимоя қилиш, адолат, ҳақиқат ўрнатиш йўлини, етим-есирлар, ногиронларнинг бошини силаш, келажак ҳаётимиз ҳақида бош қотиришни ўзининг асосий вазифаси деб билиши керак.

Шу ўринда яна бир муҳим масалани ўртага ташламоқчиман. Ҳуқуқий давлатнинг қуроли ҳам, ҳимояси ҳам, кўзи ҳам, сўзи ҳам қонундир!

Минг афсуски, бизда қонунларни менсимасликка, уларни бузишга ўрганиб қолинган. Қонунни бузишга ҳеч кимнинг ҳаққи йўқ. Чунки қонун халқнинг хоҳиш-иродаси! Уни бузган, менсимаган одам халқнинг юзига оёқ қўйган кишидир. Биз қонунни ҳурмат қилиш, унга бўйсуниш, риоя қилиш йўлидан борсак, истиқболимиз порлоқ бўлади. Ана шунга эришиш учун Президент қонунларнинг энг асосий посбони, ҳимоячиси бўлиши керак деб ҳисоблайман.

Ўнинчидан, юқорида айтилган ва сайлов арафасида баён қилинган масалаларни амалга ошириш учун сизларга, халқ ноиблари, миллат вакилларига суянаман. Халқдан узоқлашмай, тез-тез халқ орасида бўлиб дардини, ташвишини ўз юрагимдан ўтказиб туришим шарт деб биламан. Сизлар билан бирга бўлиш халқ билан бирга бўлишдир!

Халқ билан бирга бўлиш эса унинг ҳаёти, унинг турмуши, унинг дарди билан бирга бўлишдир!

Халққа, юртга хизмат қилиш эр киши учун, мард киши учун, ўғлон учун шарафли ишдир!

Ана шу шарафга мени лойиқ деб билган халқимга қуллуқ қиламан ва у билан биргаман!

Катта ва масъулиятли йўлда Тангри бизга мададкор бўлсин!

Ўн иккинчи чақириқ Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгашининг навбатдан ташқари тўққизинчи сессияси тўғрисида

АХБОРОТ

(Давоми. Боши биринчи бетда).

У Ўзбекистон Республикаси Президенти лавозимини бажаришга киришар экан, Ўзбекистон халқларига садоқат билан хизмат қилишга, фуқароларнинг ҳуқуқ ва эркинликларига кафолат беришга, Конституцияга қатъий риоя этишга, зиммасига юкланган вазифаларни виждонан бажаришга қасамёд қилди.

И. А. Каримов Олий Кенгашда дастурий нутқ сўзлади.

Ўзбекистон халқ шоири **Абдулла Орипов**, халқ депутатлари **С. Муҳаммаджонов**, **С. П. Пўлатов**, **А. П. Хлебушкин**, **В. Н. Сигедин**, **М. Қаюмов** Республика Президенти умумхалқ томонидан сайланганi билан уни табрикладилар. Тантаналарда қатнашиш учун атайлаб келган Россия Федерацияси Олий Кенгаши раисининг ўринбосари **Ю. Ф. Яров**, Қирғизистон Республикаси Олий Кенгашининг раиси **М. Ш. Шеримқулов**, Тожикистон Республикаси Вазирлар Кенгаши раисининг ўринбосари **Х. Саидмуродов**, Қирғизистоннинг Новқат райони вакили **М. Имомов** Президентни самимий табрикладилар.

Олий Кенгаш Президент И. А. Каримовнинг дастурий нутқи хусусида қарор қабул қилди.

Олий Кенгаш Раиси Ш. М. Йўлдошев **А. И. Фозилбеков**ни Тошкентнинг биринчи ҳокими этиб сайлангани муносабати билан депутатлар номидан табриклади, сайлов референдумга тайёргарлик кўриш ва ўтказишни ташкил этишда қатнашган барча кишиларга самимий миннатдорчилик билдирди. Мандат комиссиясининг раиси **Ш. М. Мирзиёев** бўшаб қолган депутат ўрнига Ғафур Ғулом номли 234-округдан сайланган халқ депутати **Т. М. Каримов**нинг ваколатлари ҳақида маъруза қилди.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти **И. А. Каримов** Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлигини тузиш тўғрисидаги битим ва протокол ҳақида, шунингдек Ўзбекистон Республикаси билан Туркия Республикаси ўртасидаги алоқаларнинг асослари ва мақсадлари тўғрисидаги Шартнома ҳамда иқтисодиёт соҳасида уларнинг ўртасида тузилган битим тўғрисида маъруза қилди.

Олий Кенгаш бу ҳужжатларни тасдиқлади.

Республика парламенти Озарбайжон Республикаси, Арманистон Республикаси, Беларусь Республикаси, Қозоғистон Республикаси, Қирғизистон Республикаси, Молдова Республикаси, Россия Федерацияси, Тожикистон Республикаси, Туркманистон ва Украина давлат мустақиллигини тан олди.

Депутатлар Ўзбекистон Республикаси давлат мустақиллигини таниган мамлакатларнинг давлат бошлиқлари ва парламентларига Олий Кенгаш мурожаатномасини қабул қилдилар.

Сессияда республика Конституциясига ўзгартишлар ва қўшимчалар киритилди. Қабул қилинган Қонунга мувофиқ Ўзбекистон Республикаси вице-президенти лавозими тугатилади ва Бош вазир лавозими жорий этилади, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамасига Қонун лойиҳаларини тақдим этиш ҳуқуқи берилади. Республика маҳаллий ҳокимият органларини қайта тузиш тўғрисидаги Қонун қабул қилинди.

Иқтисодий ислоҳот, бюджет сиёсати ва маҳаллий ўзини ўзи бошқариш комитетининг раиси Э. Н. Хўжаевнинг маърузаси юзасидан Олий Кенгаш Ўзбекистон Республикасининг 1992 йил биринчи чораги фавқулодда бюджети тўғрисидаги қонунни қабул қилди.

Сессияда Олий Кенгашнинг «Ўзбекистон Республикасидан СССР Олий Кенгаши палаталари таркибига вакил қилиб юбориладиган СССР халқ депутатлари ва Ўзбекистон Республикаси халқ депутатлари номзодлари тўғрисида»ги қарори бекор қилинди ва Ўзбекистон Республикасидан сайланган СССР халқ депутатлари ваколатларини тўхтатиш тўғрисида қарор қабул қилинди.

Шу билан Олий Кенгаш ялпи мажлисларида 16 январгача танаффус эълон қилинди. Республика парламенти ўз ишини комитетларда ва комиссияларда давом эттиради.

Ўзбекистон Республикаси билан Хитой халқ Республикаси ўртасида дипломатия муносабатлари ўрнатиш тўғрисида

ҚЎШМА АХБОРОТ

Ўзбекистон Республикасининг ҳукумати билан Хитой Халқ Республикасининг ҳукумати икки мамлакат халқларининг манфаатлари ва орзу-умидларига мувофиқ 1992 йил 2 январдан бошлаб элчилар даражасида дипломатия муносабатлари ўрнатишга қарор қилдилар.

Икки мамлакат ҳукуматлари иккала мамлакат ўртасидаги дўстлик ва ҳамкорлик муносабатларини бир-бирларининг истиқлоли ва ҳудудий яхлитлигини ҳурмат қилиш, бир-бирларига ҳужум қилмаслик, бир-бирларининг ички ишларига аралашмаслик, тенглик ва ўзаро манфаатдорлик, шунингдек, тинч-тотув яшаш қоидалари асосида ривожлантиришга рози бўлдилар.

Ўзбекистон Республикасининг ҳукумати Хитойнинг ҳудудий яхлитлигини сақлаб қолиш тўғрисида Хитой Халқ Республикаси ҳукуматининг позициясини тан олади ҳамда Хитойнинг бирдан-бир қонуний ҳукумати бўлган Хитой Халқ Республикаси ҳукумати билан муносабат ўрнатади ва шу муносабатни давом эттиради.

Хитой Халқ Республикасининг ҳукумати Ўзбекистон Республикаси ҳукуматининг миллий мустақилликни ҳимоя қилишга ва иқтисодиётни ривожлантиришга қаратилган куч-ғайратларини қўллаб-қувватлайди ҳамда БМТ ва бошқа халқаро ташкилотларга аъзо бўлишда Ўзбекистон Республикасини қўллаб-қувватлайди.

Иккала мамлакат ҳукуматлари Пекин шаҳрида Ўзбекистон Республикасининг элчихонасини ва Тошкент шаҳрида Хитой Халқ Республикасининг элчихонасини очишга қарор қилдилар ва якдилдирларки, тенглик ва ўзаро манфаатдорлик асосида ҳамда халқаро амалиётга мувофиқ ўзга томоннинг дипломатия вакиллари ўз вазифаларини бажариш чоғида уларга барча зарур ёрдамни берадилар.

Ўзбекистон Республикаси ҳукумати номидан
Ш. Н. МАҲМУДОВА.
Ўзбекистон Республикаси ташқи ишлар вазири

Хитой Халқ Республикаси ҳукумати номидан
ТЯН ЦЗЕН ПЭЙ.
ХХР Ташқи ишлар вазирининг ўринбосари.

Тошкент шаҳри, 1992 йил 2 январь.

● Халқ депутатлари вилоят Кенгаши ижроия қўмитасида

МАСЪУЛИЯТ ВА ЭЪТИБОР ЗАРУР

МАЪЛУМКИ, Ўзбекистон Республикаси Президенти ҳузуридаги Вазирлар Маҳкамаси шу йил 2 январда «1992 йилда Ўзбекистон Республикасининг истеъмол бозорини ҳимоя қилиш тўғрисида» қарор қабул қилди. Ана шу қарорга мувофиқ 10 январдан бошлаб республикамиз ҳудудида товарлар купонли карточкалар билан сотилади.

Купон билан боғлиқ ишларнинг қандай юритилиши шу масала юзасидан белгиланган вақтинчалик низомда тўлиқ ва батафсил кўрсатилган. 6 январь куни халқ депутатлари Тошкент вилоят Кенгаши ижроия қўмитасида бўлиб ўтган йиғилишда ҳам жойларда аҳолига купон тарқатиш ва шу билан боғлиқ бошқа масалалар муҳокама қилинди.

Йиғилишда халқ депутатлари район Кенгашлари, ижроия қўмиталарнинг раислари, молия, банк бўлинмалари, солиқ инспекцияси ходимлари, мутахассислар, вилоят ижроия қўмитаси раисининг ўринбосарлари иштирок этдилар.

Йиғилишни халқ депутатлари вилоят Кенгаши раиси С. Д. Сайдалиев олиб борди.

Вилоятда купон тарқатиш ва Вазирлар Маҳкамасининг юқоридаги қарорини ижро этиш бўйича вилоят ижроия қўмитаси раисининг ўринбосари А. Валиев ахборот берди ва саволларга жавоб қайтарди.

Шуни айтиш керакки, қарор чиққан кундан бошлаб мутахассислар жойларда унинг бажарилишини назорат қилиш, аҳолини ўз вақтида купонлар билан таъминлаш юзасидан барча зарур чора-тадбирларни кўрмоқдалар. Улар шаҳар, районларда бўлиб, тушунтириш ишларини кучайтирдилар, муаммоли масалаларни жойида ҳал этмоқдалар. Аммо шунга қарамай айрим жойларда бу ишда сабабсиз сусткашликка ҳам йўл қўйилмоқда. Масалан, 6 январгача вилоят бўйича купонларнинг 25 фоиздан ортиқроғи тарқатилган холос. Ана шунинг учун ҳам А. Валиев бу масалада тезда ўзгариш ясаш кераклигини, район, шаҳар Кенгашлари ва ижроия қўмиталари, тегишли ташкилотлар эътиборни узоғи билан 9 январгача аҳолининг барча қатламини купонлар билан тўлиқ таъминлашга қаратишлари кераклигига алоҳида тўхталди. Айниқса, жойларда вақтинчалик ишламаётган ишчи-хизматчилар, пенсионерлар, кўп болали оналар ҳамда бевосита қўшимча меҳнат орқали даромад ҳисобига кун кўраётган кишиларнинг қаердан ва қандай йўл билан купон олишлари тўғрисида кўп саволлар тушмоқда. Шуни аниқ билиб олиш лозимки, вақтинча ишдан бўшаган кишилар илгари қайси корхона ёки ташкилотда меҳнат қилган бўлсалар: ана шу жойлардан купон билан таъминланадилар. Пенсионерларга купонни ижтимоий таъминот бўлимлари етказиб беради. Кўп болали оналарга ажратилган 150 сўмлик миқдордаги купон район ва шаҳарлардаги Кенгашлар, ижроия қўмиталар, қишлоқ Шўролари орқали амалга оширилиши керак. Бевосита бошқа даромадлар ҳисобига ҳаёт кечираётган табақа фуқароларининг даромадлари жойлардаги солиқ инспекцияси томонидан ўрганиб, ҳисоб-китоб қилиб чиқилиб, ана шундан кейин уларга қанча купон берилиши аниқланади ва купонлар банклардан берилади.

Йиғилишда талабаларга, ижара асосида меҳнат қилаётган жамоаларга купон ажратиш қандай амалга оширилиши юзасидан саволлар тушди. Маълумки, талабалар ҳозирги кунда қанча миқдорда нафақа (стипендия) олаётган бўлсалар шу миқдорда купон билан таъминланадилар. Ижара жамоаларига келганда шуни айтиш керакки, улар зудлик билан ўз ҳисоб-китобларини қилиб, банкларга қанча купон зарурлиги тўғрисида маълумот топширишлари ва шу асосда уни олишлари мумкин.

Йиғилишда бу ишни ниҳоятда масъулият ва эътибор билан амалга ошириш зарурлиги алоҳида таъкидланди. Зеро ҳозирнинг ўзидаёқ айрим жойларда ташкилот, корхона ва банкларнинг айби билан меъёридан ортиқча купонлар талаб қилиш ҳоллари учрамоқда. Шунингдек айрим жойларда гўё купон камлиги сабабли январь ойида унинг ярми берилармиш, деган овозалар тарқалмоқда. Бу гапларга мутлақо асос йўқ. Вилоятнинг барча ҳудудидаги аҳоли ўз муддатигача нормадаги купонлар билан тўлиқ таъминланадилар.

Купонларни тарқатишда шунга алоҳида эътибор бериш керакки, у ҳар бир фуқаронинг эҳтиёжи ҳисобга олинган ҳолда фақатгина йирик ёки майда миқдордаги купонлардан иборат бўлиб қолмаслиги керак. Бу харид вақтида турли муаммолар келтириб чиқариши мумкин. Ўрни келганда йиғилишда таъкидланган яна бир масалага алоҳида тўхталмоқчимиз. Ҳозирги кунда аҳолига тарқатилаётган купонлар 1992 йилнинг биринчи кварталига бўлиб, у товар харид қилиш учундир. Шундай экан, уни сақлаш ёки бошқа мақсадлар учун асраш нотўғридир. Хуллас, купонни жорий этишдан бош мақсад республика ҳудудида истеъмол бозорини ҳимоя қилиш ва асосий молларни ўз фуқароларимизга етказиб беришдан иборатдир.

Халқ депутатлари Бўка район Кенгаши ижроия қўмитасида

ЖАМОА ХЎЖАЛИКЛАРИ ҲИСОБИДАН

БУГУНГИ кунда жойларда ижтимоий муаммолар, турли масалаларни ҳал этишда, айниқса, ёшлар билан ишлаш, уларнинг тарбияси билан шуғулланишда маҳалла қўмиталарининг роли ошиб бормоқда. Шу туфайли вилоятимиз районларида маҳалла қўмиталари сафи кўпаяётганлиги қувонарли ҳолдир. Бу масалага Бўка районида ҳам катта эътибор берилмоқда. Ҳозирги кунда Бўка шаҳридаги 7 та маҳалла қўмитаси катта ишларни амалга оширмоқда.

Энг муҳими бу маҳалла қўмиталарининг раислари ва котибларига 1990 йилдан бошлаб маош тўланмоқда. Бугунги кунда Абдулла Адитоев бошчилик қилаётган «Маданият», Ҳабибулла Имомалиев раҳбарлигидаги «Тошлоқ», Ортиқ Тўлаев етакчилигидаги «Ўзбек» номли маҳалла қўмиталари ўз ишини ҳар томонлама жонлантириб юборди. Бу маҳаллаларда халқимизнинг қадимий урф-одатларини, анъаналарини тиклаш, миллий байрамларни намунали ўтказиш, унутилаёзган ҳашар ҳаракатини ривожлантиришда етарли тажриба тўпланди.

Масалан, «Тошлоқ» маҳалласида ҳашар йўли билан нураб ётган маҳалланинг эски масжиди қайтадан таъмирланди, қабристон обод қилинди. «Ўзбек» маҳалласи фаоллари хонадонларни газлаштиришда ижроқўмга яқиндан ёрдам бермоқдалар. Бу маҳаллаларда тўйларни камчиқим қилиб, тартиб-интизом билан ўтказилаётганлиги айниқса диққатга сазовор. Яқинда шаҳар маҳалла қўмиталари кенгаши тўйларни кундуз куни ўтказиш бўйича махсус қарор қабул қилди.

Бундай ҳаракат фақат район марказида эмас, қишлоқларга ҳам кўчмоқда. Мана, ярим йилдирки, райондаги «Партия XIX съезди» жамоа хўжалиги бошқаруви ўз ҳудудидаги маҳалла қўмиталарининг раислари ва котибларига хўжалик ҳисобидан маош тўлай бошлади. Бу ҳаракатни Мичурин номли жамоа хўжалиги бошқаруви ҳам қўллаб-қувватламоқда. Эндиликда бу хўжаликларда ҳам маҳалла фаоллари барча ижтимоий масалаларни ҳал этишда иштирок этмоқдалар.

ХОТИРА КИТОБИ ЯРАТИЛАДИ

ХАЛҚ иши, эл фаровонлиги йўлида шаҳид кетганларни хотирлаш, ўтганларни ёд этиш биз учун ҳам фарз, ҳам қарз. Шунинг учун ҳам район уруш ва меҳнат фахрийлари Кенгаши Улуғ Ватан урушида эришилган ғалабанинг 50 йиллиги муносабати билан жангоҳларда Ватан озодлиги йўлида ҳалок бўлган, бедарак йўқолган ҳамқишлоқлари хотирасига атаб «Хотира китоби» яратиш ташаббуси билан чиққанда уни барча жамоатчилик қўллаб-қувватлади.

Район ижроия қўмитаси фахрийлар Кенгашига мазкур китобни яратиш учун моддий ёрдам бериш тўғрисида қарор қабул қилди. Яқинда фахрийларнинг бутун район аҳолисига мурожаати эълон қилинди. Унда «Хотира китоби»ни яратишда урушда ҳалок бўлганларнинг фарзандлари, яқинлари, шўро ва жамоат ташкилотлари, мактаб ўқувчилари, бутун аҳолини жалб этиш бош мақсад қилиб қўйилди. Зеро бу «Хотира китоби»дан Улуғ Ватан урушида жон берган ҳар бир бўкалик фуқаро ўрин олмоғи лозим.

202-СОНЛИ ҚАРОР

БОЗОР иқтисодиёти, тақчиллик ҳаётимизнинг ҳамма соҳасида ўзининг таъсирини кўрсатмоқда. Бу даромади кам оилаларнинг турмуш шароитида айниқса яққол сезила бошлади. Бугун битта масала ҳамма нарсадан муҳим бўлиб турипти. Ана шундай оилаларни, ёлғизлар, кам таъминланганларни ким ҳимоя қилади? Тўғри, жойлардаги ижтимоий таъминот бўлимлари бу борада маълум ишларни қилмоқда. Аммо унинг етарли эмаслигини шароитнинг ўзи исботлади.

Район ижроия қўмитасининг яқинда қабул қилган 202-сонли қарорида шароити оғир, кам таъминланган оилаларга моддий ёрдам бериш тўғрисида гап борди.

Ижроия қўмита ноҳия ижтимоий таъминот бўлими билан биргаликда кам таъминланган оилалар шароити билан яқиндан танишиб чиқиб, ҳозирча ана шундай 3 та оилага қорамол сотиб олиш учун минг сўмдан моддий ёрдам пули ажратишга қарор қилди. Тимирязев номли жамоа хўжалигида яшовчи Шарифа Холиқова, Бўка шаҳри фуқароси Меҳри Аҳмедова, Ҳамза номли жамоа хўжалигида яшовчи Наҳия Ўроловаларнинг оилаларига ана шундай ёрдам кўрсатилди.

Бундан ташқари кўп болали оилаларга 5 минг сўмликдан ортиқ кийим-кечак, бир болага ногиронлар аравачаси ажратилди. Келгусида бундай ишлар давом эттирилади.

ОНАЛАР ВА БОЛАЛАР РИЗҚИ БУТУН БЎЛСИН

РАЙОН ижроия қўмитасининг навбатдаги йиғилишларидан бирида район ҳудудида кам қонли ҳомиладор оналарга ажратилган имтиёздан қандай фойдаланилаётганлиги, мактаб ўқувчиларини бепул нонушта билан таъминлаш ҳамда фахрийларнинг дўконларидаги аҳвол муҳокама этилди. Кам қонли оналарга ажратилаётган 60 сўмлик озиқ-овқат маҳсулотларини ажратишда баъзи жойларда суиистеъмолликлар бўлаётганлиги кўрсатилди. Шунингдек, мактаб ўқувчиларини нонушта билан таъминлаш ҳам қониқарли эмас. Бу ишга мутасадди бўлган ташкилотларнинг раҳбарларига камчиликларни тезда бартараф этиш юзасидан тегишли чора-тадбирлар кўриш вазифаси юкланди. Айбдорлар эса жазоланди.

Шу йиғилишда райондаги 15-болалар уйидаги тарбияланувчиларни озиқ-овқат, кийим-кечак билан таъминлаш масаласи ҳам кўриб чиқилди.

Ф. МУҲИДДИНОВ.

● *Асаларичилик ривожи нималарга боғлиқ*

ҲАР ТОМОНЛАМА ФОЙДАЛИ СОҲА...МИ?

Асаларичилик. Шу ҳақда ўйлайсизу беихтиёр бошларига антиқа «қафассимон ниқоб» кийиб олган кишиларнинг меҳнат қилаётгани кўз олдингизга келади. Гўёки ғуж-ғуж асаларилар билан сўзлашаётгандек бўлади улар. Уларни гапга солмоқчи бўлиб яқинига боринг-чи, сизни йўлатиб бўлибди асаларилар...

Дарвоқе, бу соҳага ҳозирги кунда қандай эътибор берилияпти? Нега бир пайтлари дўконларнинг пештахталаридан тушмайдиган асални бугунги кунда бозордан ҳам тополмаяпмиз? Мухбиримиз Қибрай ноҳиясидаги асаларичиликка ихтисослаштирилган «Тошкент» шўро хўжалигида бўлиб директор Зуфар Толиббеков билан суҳбатлашди.

— Зуфар ака, асаларичилик хўжалиги деганда кўз олдимизга халқимизни шифобахш асал билан таъминлайдиган соҳа келади. Лекин бизга маълум бўлишича, хўжаликнинг асосий вазифаси бундан иборат эмас экан...

— Саволингизга тушундим. Аввало, унга жавоб беришдан олдин шуни таъкидламоқчиман. Табиатнинг ўзи табиб, деб бежиз айтишмаган. Она табиат шундай яралганки, ундаги жамики нарса, ҳайвонот олами дейсизми, ўсимлик ёки бошқа жониворларми, ҳаммаси инсон ҳаёти билан чамбарчас боғланган. Бугунги суҳбатимиздан ҳам буни англаб олса бўлади. Нега бундай деяпман? Рўзномангизда йил давомида «Табиатнинг ўзи табиб» рукни остида бериб борилган туркум мақолалардан аёнки, табиат инсон учун жуда кўп қулайликлар яратиб қўйибди. Бу борадаги фойдали маслаҳатлар бир томондан кишилар учун маънавий озиқ бўлса, иккинчи томондан саломатликни тиклашга ёрдам беради. Асаларичилик ҳам табиатнинг инсон саломатлиги учун яратиб қўйган қулайликлардан бири, десам муболаға бўлмас. Ер юзида шифобахш асални севиб истеъмол қилмайдиган инсоннинг ўзи бўлмаса керак.

— Жуда яхши, энди мақсадга кўчсак.

— Хўжалигимиз кичкина бўлганига қарамасдан катта вазифаларни ўз олдига қўйган. Айтганингиздек, мақсадимиз халқимизни фақат асал билангина таъминлаш эмас. Бу ниҳоятда нозик бўлган; кўп меҳнат қилишни талаб этадиган соҳадир. Ҳамма ҳам асал етиштиришнинг уддасидан чиқавермайди, шунинг учун асосий вазифаларимиздан бири — тармоқни кенгайтиришдир. Хўжалигимизга ишнинг кўзини биладиган етук мутахассислар тўпланган. Уларнинг тажрибасидан фойдаланиб иш юритаяпмиз. Жумҳуриятимиз хўжаликларига, ёрдамчи ва якка хўжаликларга наслли (зотли) асаларилар етказиб беришни ўз зиммамизга олганмиз. Бундан ташқари хўжалигимиз она асалари сути, чайир, мум ишлаб чиқаришга ҳам ихтисослашмоқда.

— Шу ўринда мутахассис сифатида она асалари сути ҳақида кенгроқ фикр бериб ўтсангиз?

— Унда бу масала юзасидан батафсилроқ сўз юритайлик. Дастлаб бу ишга 1978 йилдан киришдик. Меҳнати ниҳоятда масъулиятлидир. Шунинг учун ҳар қандай оғирликларни ўз бўйнимизга олиб сут ишлаб чиқаришни йўлга қўйдик. Ўша йили катта қийинчиликлар эвазига 10 килограмм сут ололдик, холос. Лекин бу жуда катта ютуқ эди. Негаки бу ишнинг ўзига хос бўлган машаққатли томонлари бор.

Асаларилар она арини вужудга келтириш учун тухум қўядилар. Бу тухумлар мум найчаларга шундай жойлаштириладики, унга асаларилар ўз сутини қуя боради. Сут таъсирида мум найчадаги тухум 200 марта катталашиши керак. Лекин катталашиш жараёнига йўл қўйилмайди. Тухуми олиб қўйилади. Найча сутга тўлгач, уни олиб қўямиз. Бу сутнинг инсон саломатлигига жуда катта фойдаси бор. У соғлик учун доривор табиий маҳсулот ҳисобланади. Қон босимини нормаллаштиришда жуда асқотади. Сутнинг таркибида инсон организми учун зарур бўлган микроэлементлар, аминокислоталар мавжуд. Граммлаб истеъмол қилинса, ўзини лоҳас сезган киши дарҳол тетик бўлади. Бир сўз билан айтганда, дарддан халос этади.

Сут хўжаликка жуда катта даромад келтирадиган маҳсулот ҳамдир. Биласизми, бир килограмм она асалари сутининг ҳарид нархи қанча туради? 3 минг сўм. Уни биз кўпроқ тиббиёт муассасаларига топширамиз. Лекин ниҳоятда фойдали бўлган сутни кўпроқ ишлаб чиқаришга имконият йўқ ҳисоб. Айрим ҳолларда сутни сотишда қийналамиз. Чунки у ҳозирги пайтда халқ табобатида кенг фойдаланилмаяпти-да. Агар буни кенг кўламда ишлаб чиқаришга жорий этсак, халқ бундан фақат фойда кўради.

Сўнгги йилларда халқимизга шифобахш асал етказиб беришга ҳам эътибор сусайиб бормоқда. Ахир халқимиз қачон табиатнинг бу неъматидан баҳраманд бўлади! Тўғри, илгари четдан олиб келиниши эвазига савдо дўконлари пештахталарида асал турарди-ку. Бундан биз асаларичилар азият чекяпмиз. Ҳозирги иқтисодий тизимимизнинг издан чиққанлиги бу соҳани ўзимизда кенг томир орттиришни, кенгайтиришни тақозо этмоқда. Гапнинг индаоллосини айтганда, бу соҳа катта эътиборга, ёрдамга муҳтож. Бирнечтагина хўжалик билан бутун вилоят халқини асал билан таъминлаб бўлмайдида. Шунинг учун иложи борича ҳар бир хўжаликда тармоқни ривожлантириш керак.

Асал етиштириш доимий жараён. Асалариларга меҳр қўйиб парвариш қилишимиз керак. Шундагина у ўзининг минг дардга даво асали билан сийлайди. Асаларининг яна бир фойда келтирадиган томони бор. Бизда асаларилар табиат қўйнидаги ўсимлик, дов-дарахтларнинг гулга кириш, нектар тўплаш муддатларига қараб мослаштириб борилади. Масалан, асалари уялари апрель-май ойларида мевали дарахтлар кўп жойга жойлаштирилса, июнь-июль ойларида ғўза майдонлари яқинига кўчирилади. Бунинг қандай аҳамияти бор? Ўсимлик, дарахт ва гул чанги ҳамда шираси асаларилар учун асосий озиқ ҳисобланади. Шу билан бир қаторда барча экинлар, мевали дарахтларни чанглатиш ҳисобига ҳосил кўпайтиришига «беминнат» хизмат қилади. Кўпинча бунга эътибор бермаймиз. Бу борада ҳорижий давлатлардан ўрнак олса арзийди. Мисол учун Америка Қўшма Штатларида пахта етиштирувчилар асаларидан жуда унумли фойдаланишади. Улар асаларичиларга пул тўлаб вақти-вақти билан пахтазорларга асаларилярни тарқатиб туришади. Бу ҳарқалай кимёвий заҳарли дорилардан афзал-да.

— Хўжаликнинг эришган ютуқлари ҳамда олдинда турган муаммолар ҳақида ҳам сўзлаб берсангиз.

— Ютуқлар ўзимизники. Аввало муаммолар ҳақида. Ҳар бир соҳада бўлгани каби асаларичиликда ҳам қиш оғир фасл ҳисобланади. Қишлов учун асалариларга шакар берилиши керак. Ҳар бир асалари уясига 10 килограммдан шакар берилса, у ҳеч қанақа қийинчиликларсиз қишловни яхши ўтказади ва баҳорда яна ишга киришади. Аммо, қўшимча озуқа фақатгина қишда бериб борилади, десак хато қиламиз. Чунки асалариларга доимий равишда қўшимча озуқа бериб борилиши талаб этилади. Лекин ҳозирги шароитда шакар масаласи бизни ташвишга солаётган асосий муаммо бўлиб қолмоқда. Тўғри, давлат шакар билан таъминлаяптию, лекин унинг миқдори ниҳоятда кам-да.

Яна бир муаммо шундан иборат. Яъни техника масаласида катта қийинчиликларга учраяпмиз. Асални кўпайтириш учун асалариларни битта жойда ушлаб туриб бўлмайди. Бир жойдан иккинчи жойга кўчириб туриш керак. Шунинг учун техника масаласини ҳал қилиш керак. Тўғри, бизда техника йўқ эмас. Лекин бори ҳам соҳамизга ихтисослаштирилмаганлиги сабабли қийинчиликлар келтириб чиқараяпти.

Муаммолардан яна бири асалариларнинг касалликка чалинаётганлигидир. Бу соҳада кана (варроатос), ич кетиш (паратиф), гинилец каби касалликлар кўп учрайдики, у асалариларнинг кўплаб қирилиб кетишига сабаб бўлмоқда. Бунинг олдини олиш учун зарур бўлган дори-дармонлар эса етишмаяпти. Бу борада мутахассислар, табобат соҳасининг билимдонлари кўпроқ бош қотиришлари керак, деб ҳисоблайман. Яна шуни таъкидлаш лозимки, сўнгги йилларда экин майдонларига кимёвий дориларнинг кўплаб ишлатилиши бу соҳага фақат зарар етказиб келди. Ҳозирги кунда ҳам айрим жойларда зараркунанда ҳашаротларга қарши курашда кўпинча билиб-билмай заҳарли дорилар ишлатилмоқда. Бу ҳам асалариларнинг кўплаб нобуд бўлишига сабаб бўлмоқда. Зараркунандаларга қарши курашда имкони борича биологик усуллардан фойдаланиш керак, деб ўйлайман. Ана шундагина табиатга, ундаги барча жониворларга, қолаверса инсоният соғлиғига зарар етказилишига чек қўйган бўлардик.

Энди баъзи хўжаликлар раҳбарларига эътирозли мулоҳазаларимиз ҳам бор. Асалариларни юқорида айтганимдек, бир жойдан иккинчи жойга кўчириб юришимизга тўғри келади. Кўпинча баъзи раҳбарлар ўз ҳудудларида асалари уяларининг жойлаштирилишига қаршилик кўрсатишади. Ваҳоланки, асалари уларга ҳеч қанақа зарар етказмайди. Балки экинларнинг ҳосилдорлигини оширишда ёрдам беради.

Асаларининг яна бир хусусияти шундаки, у экологик барометр вазифасини ўтайди. Жойлардаги экологик аҳволнинг қандай ҳолатда эканлигини аниқлаб беради. Чунки табиати ифлос бўлган ҳудудларда асалари касалликка чалинади. Айрим ҳолларда эса ўлиш ҳолатлари содир бўлади.

Энди ютуқлар. Очиғини айтиш керак, узоқ йиллар тармоғимизга ўзини ўзи қопламайдиган соҳа сифатида қараб келинди. Эътибор сустлигидан, ишчиларнинг иш ҳақи озлигидан манфаатдорлик йўқ эди. Шунинг учун ўзимизни ўнглаб олиш мақсадида 1989 йилдан бошлаб ижара пудрати асосида иш юрита бошладик. Ижара пудрати катта фойда бермоқда. Ишчиларнинг моддий манфаатдорлигини оширди. Меҳнат унумдорлигининг ўсишига олиб келди. Асосийси тармоққа ишчиларда қизиқиш уйғотди. Асаларичилар топширган маҳсулотига қараб иш ҳақи олишмоқда. Режадан ташқари маҳсулот эса ўзларининг фойдасига қолаяпти. Асалариларнинг зотини сақлаб қолиш, кўпайтириш, она ари сути етиштириш каби томонларга ҳам етарлича эътибор берилмоқда. Ижарага ўтгунча ҳар бир ишчининг ўртача маоши 100—150 сўмни ташкил этган бўлса, ҳозирги кунда ўртача 350 сўмдан тушмоқда. Аввалги қарзларимиздан ҳам деярли қутулдик. Айни кунларда хўжаликда юздан ортиқ ишчи меҳнат қиляпти. Юрий Тимаков, ака-ука Тоировлар, Шомил Асфандиёров, Абдуғани Юсупов, Ринат Гаврилов, Алексей Плецков каби асаларичилар ўз касбларига садоқат билан ёндашиб меҳнат қилмоқдалар.

Хуллас, олдимизда улкан вазифалар турибди. Ўйлайманки келгусида халқимизни шифобахш асал билан таъминлашга эътибор ортади.

Суҳбатдош Х. ШАФОАТОВ.

ОЗОД ИНСОН ҚИСМАТИ

БИР КУНИ хонамга орден-медаллар тақиб олган кекса бир киши кириб келди. «Укажон, ҳозир ҳазрати Навоийнинг тўйи бўляпти, шунга атаб бир шеър ёздим, навоийшунос бир олимга кўрсатган эдим, у киши мақтадилар. Шуни тезроқ чоп қилсанглар. Шеърда Навоийнинг улуғлиги куйланган», деб гап бошлади. Шеърни ўқиб чиқдим: қуруқ мақтов. Агар бу одам Навоийнинг ҳеч бўлмаганда бир сатри мазмунини билганида ҳам шеър ёзмасди. Шеъри маъқул бўлмаганини сезди, шекилли: «Мен «Ўзбекистон ССР тарихи» муаллифиман», деб қўшиб қўйди сўнгги илинжда. У киши тилга олган китоб ҳақида кўнглимда узоқ вақтдан буён тугиб юрган дард-ҳасратларимни тўкиб солмоқчи бўлдиму, аммо гап-сўзларини эшитиб, бу бефойда эканлигини сезиб, секин хайрлашдим. Агар шу одам тарихимизни яхши билганида эди, бу мавзуда ёлғон-яшиқ гапларни сира ҳам ёзмасди. Минг афсуски, у ёзган. Ачинарлиси шундаки, у ҳамон тўғри иш қилганман, деб ўйлайди. Ҳамон социализм қурилиб, коммунизмга қараб кетяпмиз деб фикрлайди. Мен унга ёзган китоби ва дарсликларини ўқиб «саводли» бўлган ўзимга ўхшаган миллионлаб одамларга ачиндим.

Шундан сўнг тарихчи олимларимизнинг илмий ишлари қандай мавзуда бўлганлиги билан қизиқдим. Уларнинг аксарияти Ўзбекистоннинг 1917 йилдан кейинги ҳаётига оид. Ўзбекистон Компирқасининг вужудга келиши, унинг анжуманлари, биринчи беш йиллик даврида Ўзбекистон, жумҳурият комсомолининг тарихи, инқилоб ва байналмилалчилик каби мавзулардан иборат илмий тадқиқотлар. Гўё ўзбек халқи ва унинг давлатчилиги Октябрь тўнтаришидан кейингина вужудга келгандай. Хўш, тоталитар тузум ва империя ҳукмронлиги «илмий» жиҳатдан исботлаб берилган бундай ишлар бемаза қовуннинг уруғидек нега бутун тарих илмини қуршаб олди? Чунки мазкур мавзулар устида ишлаган олимларнинг йўлларида ҳамиша «яшил чироқ» порлаб турарди. Партия, давлат органларида, олий ўқув юртлари ва илмий муассасалардаги «иссиқ ўринлар» ана шу муаллифларники эди.

Тарих илми ҳақида ана шу ўй-хаёллар билан юриб, истеъдодли шоиримиз Хуршид Давроннинг «САМАРҚАНД ХАЁЛИ» китобини қўлимга олдим. Унда жамланган барча тарихий бадиаларни, аввал мутолаа қилган бўлсам-да, яна бир карра ўқиб чиқдим. Кўпдан буён ўзимни қийнаб юрган саволларга жавоб топгандай бўлдим. Шоир ҳам «Ўзбек тарихий нуқтаи назари борми?» деган саволга жавоб излаб, «йўқ!» деб жавоб берибди. Демак, юқорида умумий тарзда эслатилган «тарихий» мавзулар қай бир нуқтаи назар таянчида ёзилган? Умуман бизнинг етмиш йиллик тарихимиз ҳақидаги ўнлаб номзодлик ва докторлик илмий ишлари ҳақиқий маънода илм бўла оладими? Уларнинг халқимиз ўтмиши ва келажагига, унинг фан ва маданиятига нечоғлик алоқаси бор?

«Абадиятдан бошқа ҳеч нарсани севиб бўлмайди... Лаҳза фақат абадиятга дахлдор бўлсагина у ҳақиқий маъно касб этади», деб ёзади улуғ мутафаккир М. А. Бердяев. Ўзбекистон тарихи ҳақидаги китобларни варақлаб, халқимиз ўтмишидаги мангуликка даҳлдор, меҳрмуҳаббатга сазовор воқеалар ва шахслар қолиб, абадиятга алоқаси бўлмаган, бир ёниб ўчувчи «лаҳзалар» етакчи ўринни эгаллаганининг шоҳиди бўлишингиз мумкин. Янги замон «доҳийлари» инсонни шахс сифатида намоён бўлишидан, шахс сифатида исён кўтаришидан ҳамиша таҳликага тушиб яшаганлар. Улар доим қандайдир мавҳум омма манфаатларини, ижтимоий гуруҳлар ғояларини дастак қилиб, ҳар қандай бошқа маслакдаги фикр ўчоқлари устига култепа тиклаганлар. Ўтмишимиздаги улуғ боболаримизнинг ватанпарварлик жасоратлари ҳақида ёзиш учун олим ёки ёзувчидан аждодларимизникидан кам бўлмаган жасорат лозим эди. Исён ҳақида гапириш учун исён қилиш шарт эди. Афсуски, шўро даврида бундай журъат ва жасоратга қодир олим, ёзувчи ва шоирларимиз бармоқ билан санарли бўлди.

БУ КИТОБНИ ЎҚИДИНГИЗМИ?

Ҳозирги шеъриятимизнинг пешқадам вакилларидан бири Хуршид Давроннинг олижаноб саъи-ҳаракатлари ана шу жиҳатдан жуда катта аҳамиятга моликдир.

Олти-етти йил илгари Хуршид Даврон шеърларини ўқиб, шеър сатрларига оғир юк бўлиб тушаётган, унинг қаватларига сиғмаётган фикр тўлқинларини сезганман. Бу тўлқинлар узоқ тарихимиз қаъридан оқиб келарди. Ундан аждодлар руҳи, ана шу руҳ олдида бугунги авлодларнинг ўтай олмаган бурч изтироблари, ёлғонга қарши исён, адолатга даъват мужассам эди. Шоирнинг янги китобидан жой олган тарихий-маърифий бадиаларини назмга сиғмаган халқимизнинг дарду нолалари дегим келади. Китоб мундарижаси шундай тавсиф қилинганки, унда энг қадимий аждодларимиз вакилларининг овозидан тортиб XIX асрда юртимизга чор Россиясининг босқинчи армияси билан кириб келган «рассом» Верешчагин қиличидан боши узилган гўдакнинг чинқириғигача эшитилиб туради.

Тарихимиздан ҳикоя қилувчи мазкур китоб ҳам адабиётшунос, ҳам тарихчи олимларимиз учун тадқиқот манбаи бўлиши мумкин. Чунки кечмиш воқеалари, халқ қаҳрамонлари ва улуғ боболаримиз фаолияти чуқур илмий фактлар асосида, ёрқин бадиий лавҳаларда тасвирланган. Шу боисдан китобни мароқ ва ҳаяжон билан ўқийсиз. Баъзан кўнглингиз тоғдек юксалиб, баъзан беихтиёр бармоқларингиз мушт бўлиб тугилганини ўзингиз сезмай қоласиз. Наҳотки биз босқинчи Курушнинг бошини қон тўла мешга ташлаган массагетлар маликаси Тўмарис авлодлари бўлсак, деб ўйлаб қоласиз. Ҳа, биз бугунги пароканда аҳволда ҳам жўмард Широқнинг, жаҳонгир Амир Темурнинг, эрксевар Намознинг авлодимиз... Китоб саҳифаларига қадалган нигоҳимиз бу нарсани яна бир карра эслатиб туради. Сизни Ватан истиқлоли йўлида бирор эзгу ишни амалга оширишга ундайди. Абдураҳмон офтобачига ўхшаш хоинлардан, бугун ҳам узоқлардан келаётган сохта мурувват товушларига ишониб мансаб ва бойлик иштиёқида ёнаётган миллатдорларимиздан нафратлана билишни ўргатади.

Юртимиз мустақиллигини тан олмаётган айрим кимсалар биз узоқ йиллар бошқа халқлар билан бирга яшаб, ҳамма нарсамиз қўшилиб кетган деган даъво билан чиқмоқдалар. Тўғри, ҳеч бир халқ ўз тўнига ўралиб олиб, мустақил бўла олмайди. Аммо юз йилдан ошиқ ҳукм сурган истибдод —буюк абадиятнинг арзимас бир лаҳзаси, холос. Ўтмишга назар солсак, халқимиз узоқ давом этган юнонлар, мўғуллар босқинидан сўнг ҳам уларга «қўшилиб» кетмасдан, яна мустақиллик йўлига чиққан-ку?! «Самарқанд хаёли»нинг яна бир фазилати — тарихдан тўғри сабоқ чиқаришда ўқувчига одил йўл танлашга кўмак беради.

Тўпламдан жой олган «Ватан чегараси», «Мустақиллик нима?», «Массагетлар маликаси ва форслар подшоҳи», «Бибихоним қиссаси ёки тугалланмаган достон», «Самарқанд хаёли» сингари тарихий бадиалар қамровининг кенглиги, ўтмиш ҳужжатларига бойлиги ва теран мушоҳада-ўйлар занжирининг мустаҳкамлиги билан ажралиб туради. Айниқса, М. Поповнинг «Звезда Востока» ойномасида эълон қилинган «Ак паша — белый генерал» мақоласи муносабати билан ойнома бош муҳаррири С. Татурга ёзилган «Босқинчилик қаҳрамонлик бўладими?» номли очиқ хат қалбида юрт туйғуси, миллат ғурури бўлган ҳар бир туркистонликнинг юрагида акс садо беради. Бу мақола чоп қилингандан сўнг «Ўзбекистон адабиёти ва санъати» ҳафтаномасига минглаб хатлар келганлигидан, у халқимиз орасида жуда катта шов-шувга сабаб бўлганлигидан хабарим бор. Гапнинг очиғи, Россия империясининг Туркистонга босқинчилиги хусусида бундай чуқур, илмий асосга эга бўлган ва адолат билан ёзилган асарни жамоатчилик кўпдан бери кутаётган эди. Таассуфки, бу ишга тарихчи олимлар эмас, балки шоир жазм қилди. Умуман олганда, Хуршид Даврон тарихимизнинг ҳар бир даврига оид кўплаб, ҳар жиҳатдан тадқиқот даражасига кўтарилган асарлар ёзди. Шу боисдан ҳам бир даврада севимли шоиримиз Абдулла Орипов: «Аллақачон Хуршид Давронга тарих фанлари доктори унвонини бериш керак эди», деб бежиз айтмаганди.

Китобда тианлик Аполлоннинг «ЁЛҒОН АЙТИШ — ҚУЛНИНГ ҚИСМАТИ, ОЗОД ИНСОН ҚИСМАТИ ЭСА ҲАҚИҚАТНИ АЙТИШДИР», деган ҳикмати келтирилган. Халқимиз меҳрмуҳаббатига сазовор бўлган истеъдодли шоир Хуршид Даврон ҳақиқатни айтиш қисматини танлаган экан, жумҳуриятимиз мустақиллик йўлига чиққан бир пайтда унинг издош ва маслакдошлари янада кўпаяди, улар бу эзгу мақсад йўлида мустаҳкам бўлиб бирлашадилар, деган умиддамиз.

Жалолиддин САФОЕВ, *журналист.*

● *МЕРОСИМИЗНИ ЎРГАНАМИЗ*

«...ҲОФИЗТАК ҒАЗАЛХОН ЙЎҚ»

САРЛАВҲАНИ ўқиган кишининг хаёлига ўзининг дилрабо ғазаллари билан Шарқу Ғарбни мафтун қилган машҳур форс-тожик шоири Ҳофиз Шерозий номи келади. Бу табиий ҳол, албатта. Лекин биз бу ўринда ҳали кўпчиликка маълум бўлмаган туркигўй шоир Ҳофиз Хоразмий ҳақида фикр юритмоқчимиз. Асли хоразмлик бўлган бу шоир XIV аср охирларида Хоразмда туғилиб ўсган. XV асрнинг биринчи ярмидан эса Шерозда яшаб, ижод этган. Унинг номи, ижоди 1975 йилга қадар фан оламига маълум эмасди. 1975 йилда профессор Ҳамид Сулаймон раҳбарлигидаги илмий экспедиция Ҳиндистондан Ҳофиз Хоразмийнинг ҳали фанга маълум бўлмаган «Девон»ини топди. Бу девондан фотонусха олиб келинди ва Ҳамид Сулаймон бошчилигида ўрганилди, ҳозирги ўзбек имлосида 1981 йилда икки китоб ҳолида нашр этилди. Шоир девони жуда салмоқли бўлиб, классик шеъриятимизнинг тўққиз жанрида яратилган шеърларни ўз ичига олади. Ҳофиз Хоразмий ижодининг асосий қисмини ғазаллар ташкил этади. Қўлёзма «Девон»да 1052 та ғазал мавжудлиги фикримизнинг далилидир. Ғазал Шарқ шеъриятида асосий жанр бўлганлиги маълум. Аммо шоир қасида ва ғазал айтиш учун латифтаъб бўлиши керак, шунда ғазал айтиш осонроқ бўлади, дейди.

Қасида бирла ғазал айтмоқ бўлур осон,
Латиф табъу сахий бўлса, Ҳофизо мамдуҳ.

Ҳофиз Хоразмий маъшуқанинг гўзаллигини таърифлар экан, унинг қулоғига шеърларни дур қилишини, маъшуқа юзи ишқида булбулдек сайраганини, шунинг учун бу давронда унингдек ғазалхон қолмаганини фахр билан айтади.

Жаҳон баҳрида кўп каздим, вале хуш шеърдин лойиқ,
Ушул султон қулоқиға кўрармен дурри ғалтон йўқ.

Казиб гул юзи ишқида булбултак равон сайрар,
Кўрарман ушбу даврон ичра Ҳофизтак ғазалхон йўқ.

Шоир ғазаллари ранг-баранг мавзуларда яратилган бўлса ҳам уларнинг аксарияти муҳаббатга бағишлангандир. Ҳатто, ҳар байти «муҳаббат», «ишқ» сўзи билан бошланувчи ғазаллари мавжуд. Шунингдек шоир «ишқ» радифли, «ишқинг» радифли ғазаллар ҳам ёзган.

Ҳофиз Хоразмий маъшуқа ҳақида ғазал айтсам, ошиқона ғазал бўлиб қолади, дейди. Шоирнинг ғазалларида радиф ўрнида «ғазал» сўзини қўлланилганлиги диққатга сазовордир. Биз бошқа шоирлар ижодида «ғазал» радифли шеър учратмадик, шунинг учун Ҳофиз Хоразмийнинг мазкур ғазалини тўлиқ келтираяпмиз.

Қачонким айтсаман ёр учун ягона ғазал,
Тушар ўшул ғазалим асри ошиқона ғазал.

Сўзум ҳумойи агар учса ҳиммат илгиндин,
Не ерда топғай билмасман ошиёна ғазал.

Кўнгул топар ғазал ичра жавоҳири маъно,
Магар кўнгулда эрур бағри бекарона[1] ғазал.

Каманди зулфи била холинг хаёлиндин,
Булубтурур қаму оламда дому дона ғазал.

Қоши ҳавоси мани ё сифат агар эгмас,
Бало ўқиға недин бўлди бас нишона ғазал.

Жаҳонни кўз кўра кўзга солиб равон ўртар,
Бу жони сўхтадин топса бир забона ғазал.

Кўнгулнинг ичраки розин баён қилур Ҳофиз,
Не қилғай эрди агар бўлмаса баҳона ғазал.

([1] Асли «беканора» бўлса керак, нашрда хато кетган бўлиши мумкин).

Кўриниб турибдики, шоир ғазални жуда-жуда юқори кўтариб улуғлайди; кўнгил ғазалдан маъно жавоҳирини топади, кўнгилдаги розни ғазал орқали айтдим, агар ғазал бўлмаганда нима қилардим, дейди.

Ҳофиз Хоразмий ўз ғазаллари тузилишига, шаклий томонларига ҳам катта эътибор берган. Бу ҳол уларнинг байтлари миқдорида ҳам кўзга ташланади. Шоир ғазалларининг аксарияти етти ва тўққиз байтли ғазаллардир, аниқроғи «Девон» нашридаги 1045 та ғазалдан 877 таси етти байтли, 140 таси эса тўққиз байтлидир. Ғазалларнинг бундай ихчам бўлиши мусиқа билан боғлиқ бўлган ва шоирнинг маҳоратини кўрсатиб турган. Ҳофиз Хоразмийнинг ғазалиётидаги маҳоратини қофия қўллашида ҳам кўрамиз. Шоир ғазалларида қийин санъатлардан ҳисобланган ички қофиялардан унумли фойдаланган ва ғазалларининг бадиий жиҳатдан баркамол бўлишига эришган. Мисол учун қуйидаги икки байтини олайлик:

Лабингга бода бўлуб қул, суроҳийда қилур қул қул,
Юзунга ошиқ эрур гул, гирибонинда бор чоки,

Балову фитнадур кўзунг, тўлун ойтак эрур юзунг,
Қилур лаълинг била сўзунг бу хаста жонға тарёкий.

Бу ғазалнинг бошқа байтлари ҳам ана шундай ички қофия асосига қурилган бўлиб, байтни тўрт қатор шеър шаклида ёзса ҳам бўлади. Шунингдек нашрдаги 1045 — ғазал ҳам бошдан оёқ ички қофия асосида битилган. Масалан, шу ғазалнинг сўнгги байтини кўриб чиқайлик:

Нечаким танда жон бўлғай, сўзи вирди забон бўлғай,
Бу қул Ҳофизға сон бўлғай, етишса шоҳ инъоми.

Бундай ички қофияланган байтларни бошқа жанрда ёзилган шеърларнинг байтларида ҳам учратишимиз мумкин. Шоирнинг ғазаллардаги маҳорати радиф қўллашда ҳам намоён бўлади. Ҳофиз Хоразмий 554 та ғазалида радиф қўллаган бўлиб, бу ғазалларнинг 41 тасида таркибли, яъни икки сўзли радифлар ишлатилган.

Жаҳонни жонимдур ул сарвки РАВОН БОРАДУР,
Ани равон кўруб ўш тандаги РАВОН БОРАДУР.
ёки:

Ул париваш зулфидин девона БЎЛДУМ ОҚИБАТ,
Кўргил энди халқ аро афсона БЎЛДУМ ОҚИБАТ.
яна:
Бу ноз ила, эй сарви равон ҚАНДА БОРУРСАН?
Жоним тилаги мунисн жон ҚАНДА БОРУРСАН?

Шоир «келгай» «этар», «қандадур», «сўзунгмудур», «ҳар дам», «тушдум жудо», «хуш қилур», «ою қуёш», «қачон бўлгайсан?» каби ўнлаб ўйноқи ва оригинал радифлар қўллаганки, бу унинг зўр маҳорат ва истеъдодидан ҳам далолат беради. Ҳофиз ғазалларида қўллаган қофия, радиф ва шеърий санъатлар ҳақида бир мақолада батафсил тўхталишнинг имкони йўқ.

Хулоса қилиб айтганда, Ҳофиз Хоразмий ўз истеъдоди, маҳорати ва ғазаллари билан фахрланиб шундай ёзган эди:

Гулистон юзлу, эй соқий, санинг ишқинг манга жондур,
Ичалим боданиким, даври Иброҳим Султондур...

Саноу ҳамд этадур яратқан биру боринға,
Ушул султон замонинда бу Ҳофизким ғазалхондир.

Зеро, юқоридаги айрим кузатишларимизнинг ўзидан ҳам шоир замонасининг ғазалхони эканлиги яққол намоён бўлиб турибди.

Мўминжон СУЛАЙМОНОВ,
Наманган Давлат педагогика институти ўқитувчиси.

ГРАВЕЛИТ ТЕЗ ҚОТИРАДИ ВА МУСТАҲКАМЛАЙДИ

Тошкентдаги Ирригация ва қишлоқ хўжалигини механизациялаш инженерлари илмгоҳининг олимлари шу вақтгача атроф-муҳитни булғатаётган гравелит — қотишиб қолган шағалдан фойдаланишни таклиф қилдилар. Улар турли конструкцияларни тайёрлаш чоғида гравелит асосида мустаҳкам бетон тайёрлаш технологиясини ишлаб чиқдилар. Бундай тўлдирувчи моддадан фойдаланиш анча қимматга тушадиган бошқа қўшимчаларни истисно этишга имкон берди. Гравелит аралаштирилган бетон тез қотади ва мустаҳкам бўлади. **(ЎзТАГ).**

·ХОРИЖДАН ХАБАРЛАР·

ЖАНУБИЙ КОРЕЯ

● АМЕРИКА Қўшма Штатлари Президенти Жорж Буш Жанубий Корея пойтахтига давлат ташрифи билан келди. Сафар давомида у Жанубий Корея Президенти Ро Дэ У билан учрашиб, икки томонлама муносабатлар хусусида музокаралар олиб боради. Учрашув пайтида КХДЖда ядровий қурол яратишга уриниш, Шимолий ва Жанубий Корея давлатлари ўртасидаги муносабатларнинг ривожланиши, Шимолий-Шарқий Осиёда қурол-яроғларни жойлаштириш, Корея ярим оролини ядродан холис бўлган минтақага айлантириш масалалари муҳокама қилинади, деб кутилмоқда.

АҚШ

● АМЕРИКА Қўшма Штатларида нон баҳоси ошганлиги эълон қилинди. Россиядан фарқли ўлароқ, нархнинг кўтарилиши бу ерда унчалик ташвиш уйғотмади. Чунки, нон баҳосининг кўтарилиши буғдой нархининг ошиши билан бевосита боғлиқдир. Сўнгги ярим йил мобайнида Америка Қўшма Штатларида буғдой баҳоси 50 фоиз қимматлашди.

ПОКИСТОН

● ПОКИСТОН радиосининг чет эллар учун эшиттиришлар олиб борадиган хизмати январь ойида ҳар куни собиқ СССР таркибига кирган Ўрта Осиё жумҳуриятлари халқлари учун эшиттиришлар олиб боришни режалаштирмоқда. Ўрта Осиёда яшовчи халқлар тилида олиб бориладиган эшиттиришларда ислом омилига алоҳида эътибор берилади, деб кутилмоқда.

БАНГЛАДЕШ

● МАМЛАКАТ пойтахти Дакка шаҳрида парламент қишки сессияси иш бошлади. Бироқ, дастлабки соатларда рўй берган воқеа ноиблар қалбига ғулғула солиб қўйди. Гап шундаки, сессия иш бошлаши биланоқ мамлакат Президенти Абдур Раҳмон Бишвас сўзга чиқиши лозим эди. Аммо, оппозициячи партияларнинг вакиллари дастлабки дақиқаларданоқ ҳукуматнинг ташқи сиёсатидан норози эканликларини изҳор этиб, парламент биносини ташлаб чиқиб кетдилар.

ФРАНЦИЯ

● ФРАНЦИЯ пойтахти Парижда собиқ СССРнинг ташқи қарзига бағишланган кенгаш иш бошлади. Унда АҚШ, Германия, Буюк Британия, Франция, Япония, Австралия, Швеция вакиллари, шунингдек, Ташқи Иқтисодий Банк делегацияси иштирок этмоқда. Кенгаш ёпиқ эшиклар ортида ўтказилаётганлигига қарамай, Франс Пресс ахборот агентлигининг хабарига қараганда, собиқ СССР қарзларини тўлаш муддатини орқага суриш бу учрашувда асосий мавзу бўлади.

БОЛГАРИЯ — УКРАИНА

● БАРТЕР усулида савдо шартномаси муддати тугаганидан сўнг 1991 йил охирида Украина Жумҳурияти Болгарияга электр қуввати узатишни тўхтатиб қўйган эди. Болгария энергетика қўмитаси раиси Радулов гапларига қараганда, Украина ўзи бераётган электр қуввати учун Болгариядан қатъий валюта тўлашни талаб қилган. Лекин, шу орада Украина ҳукумати бошлиғи Фокин Болгария Вазирлар Кенгаши раисига телефон қилиб, Болгария бундан буён ҳам Украинадан электр қуввати олишни давом эттираверади, деб айтди.

НЬЮ-ЙОРК

● НЬЮ-ЙОРК шаҳрида уюштирилган ким ошди савдоларидан бирида «Кольт-кобра» тоифасидаги 38-калибрли тўппонча 220 минг долларга сотилди. Аниқланишича, бу тўппонча Жек Рубига тегишли бўлиб, 28 йил муқаддам у ушбу қуролдан Америка Қўшма Штатлари Президенти Жон Кеннеди қотили Ли Харви Освальдни отиб ўлдирган эди. Нью-Жерси шаҳрида истиқомат қиладиган қурол йиғувчи шахснинг буюртмаси билан мазкур тўппонча сотиб олинди, деб тахмин қилинмоқда. Унинг номи эълон қилинмади. «Кольт» тўппончаси савдога моддий қийинчиликка учраган Жек Рубининг укаси 76 яшар Эрл томонидан қўйилган эди.

АНГЛИЯ

● ТАСС Буюк Британия пойтахтидан хабар берди: «Санди таймс» рўзномаси ғалати бир рўйхатни чоп этди. Рўйхатда энг машҳур сиёсат, жамоат арбоблари, донгдор актёрлар ҳамда спортчилардан 100 кишининг номи тилга олинди. Босиб чиқарилган мақолада йил давомида исми-шарифлари энг кўп тилга олинган кишилар қандай ўринда эканлиги кўрсатилган. Рўйхатнинг биринчи сатрини Буюк Британия Бош вазири Жон Мейжор эгаллади. 1991 йил давомида унинг номи ўн минг саккиз юз ўн марта тилга олинган. Иккинчи ўринни собиқ СССРнинг собиқ Президенти Михаил Горбачев олди. Унинг номи 7871 марта қайд қилинган. Учинчи ўрин Ироқ президенти Саддам Хусайнга тегди (6664). Тўртинчи ўринда Англиянинг собиқ бош вазири Маргарет Тэтчер (3941). Биринчи ўнликка Англия молия вазири Норман Лэмонт (3820), оппозициядаги лейборист партияси раҳбари Нил Киннок (3747), Россия Президенти Борис Ельцин (3241), АҚШ Президенти Жорж Буш (3227) номлари кирди.

ҲАММА ДАРДГА БОР ДАВО

ТОШКЕНТДА АБУ АЛИ ИБН СИНО НОМЛИ ШИФОХОНА ИШ БОШЛАДИ

Жумҳуриятимиз соғлиқни сақлаш вазирлиги қарамоғидаги Абу Али ибн Сино номли хўжалик ҳисобидаги шифохонанинг очилганига ҳали кўп вақт бўлгани йўқ. Шунга қарамай, янги даволаш муассасасида 700 дан кўпроқ бемор ўз дардига нажот топди. Шифохонада анъанавий халқ табобатида қўлланиладиган усуллар асосида орттирилган тажрибага таяниб муолажа олиб борилмоқда. У замонавий тиббий асбоблар билан ҳам таъминланган. Бу жиҳозлар клиник таҳлилларни батафсил ва аниқ олиб боришда қўл келмоқда.

Ҳаммамизга маълумки, буюк ҳаким Абу Али ибн Сино тиббиёт фанига оламшумул ҳисса қўшган. Мутафаккирнинг бой мероси туфайли халқ табобати қайта тикланиб, аҳолини соғломлаштиришга хизмат қилмоқда. Биз ҳикоя қилаётган шифохонанинг асосий йўналиши худди шу улуғ аллома томонидан кашф этилган даволаш усулларини оқилона жорий этиш ҳамда кўҳна халқ табобатида ишлатиладиган доривор ўсимликларни ҳозирги замонга мос ҳолда қайта ишлаб, улардан фойдаланишга қаратилган. Бундан кўпчилик беморлар наф ола бошладилар.

Шифохона қошида доимий ишлайдиган поликлиника мавжуд бўлиб, унда даволашнинг турли усуллари муҳайё. Силаш, уқалаш, доривор ўсимликлар бериш, зулук, банка қўйиш кабилар шулар жумласидандир. Беморлар саломатлигини қайта тиклаш бўйича олиб бориладиган муолажалар ҳам эътиборга лойиқ. Масалан киши шикастланса оёқ ёки қўл ҳаракатлари сусайиб қолиши мумкин Уни қайта тиклаш учун бу касалхонада имконият етарли. Остеохондроз хасталигига учраган беморларни даволашда биз ишлаб чиққан қатор усуллар авторлик гувоҳномасига сазовор бўлганлигини таъкидлаб ўтмоқчиман. Бундан ташқари, шифохона ходимлари беморларга қулай бўлиши учун кундузги даволаш усулларини ҳам йўлга қўйишди. Шифокорларимизнинг бевосита заводлар, фабрикалар, колхозлар ва совхозларга бориб, шартномалар тузиб, ишчиларни умумий тиббий кўрикдан ўтказаётганликлари, зарур бўлган ҳолларда шифохоналарга ётқизаётганликларидан аҳоли мамнун. Яқинда Жиззах вилоятидаги Кичанов номли совхоз ишчиларини соғломлаштириш мақсадида 200 дан ортиқ кишини тиббий кўрикдан ўтказдик. Шулардан юз нафарига тиббий ёрдам кўрсатилди. 18 ишчига Тошкент шаҳар шифохоналарида даволаниш бўйича аниқ маслаҳатлар берилди. Совхоз директори М. Сувонқулов, бу ерда шифокор бўлиб ишлаётган К. Абдуназаровалар бундай ёрдамимиз учун миннатдорчилик билдириб, ҳамкорликни мустаҳкамлашга аҳд қилдилар.

Шифохонамизнинг афзаллиги шундаки, биз бир вақтнинг ўзида беморларни кўриб ўша заҳоти халқ табобати асосида даволашни бошлаймиз. Ана шу тезкорлик яхши натижа бермоқда. Бундан буён ташкилотлар билан касалларни тиббий кўрикдан ўтказиш, уларни соғломлаштириш борасида шартномалар тузишни давом эттираверамиз. Бизнинг даволаш муассасамиз ёрдамида Тошкент шаҳрининг клиник шифохоналарига — масалан Семашко, Тошкент тиббиёт илмгоҳи клиникасига беморларни ётқизиш мумкин бўлади.

Хулоса қилиб айтганда, шикастланиш асорати, бўғим касалликлари, бел оғриғи, невроз, жинсий ожизлик, ошқозон-ичак, аёллар касалликлари, сурункали ичкиликбозлик, қандли диабед сингари ва бошқа ортопедик ҳамда тери касалликларига бизнинг шифохонада даво топиш мумкин.

Касалхонамиз нажоткорлари ҳасталарни уйларига бориб ҳам даволайверадилар, улар банка, зулук қўйиш, доривор ўсимликлар бериш, зарур бўлган ҳолларда гипс қўйишни ҳам уйда амалга ошираверадилар. Келгусида халқ табобати усулида даволаш тармоғини яна ҳам кенгайтирамиз, бунда беморни олдин турли текширувлардан ўтказиб, касалини аниқлаб кейин шифо бахш этишга тўла кафолат бера оламиз. Шуни ҳам айтиш кераки, касалхонамиз ногиронлар ва ёш болаларга бепул хизмат қилади. Ўз дардига нажот топмоқчи бўлганлар Тошкент шаҳрининг Ҳамза кўчасидаги 78 уйга — травматология ва ортопедия илмгоҳи қошидаги бизнинг шифохонага марҳамат қилаверишсин. Улар 33-80-04, 33-13-64 телефонлари орқали ўзларини қизиқтирган саволлар бўйича мурожаат этишлари ҳам мумкин.

Т. ҲАСАНОВ,
тиббиёт фанлари номзоди,
шифохона бош шифокори.

● СУРАТЛАРДА: шифохонада муолажалар пайти. Сураткаш Д. АҲМАД.

● *Маданиятимиз жонкуярлари*

Аввало бу маданият уйида моддий база қай ҳолатда эканидан қатъий назар бор имкониятлардан фойдаланиб, қобилияти, куч ва ғайратларини кишилар қалбини маънавий бойитишга сарфлаётганлар ҳақида икки оғиз сўз.

Ислом Ёртиев, Қибрай маданият уйига директор қилиб тайинланганига унчалик кўп бўлгани йўқ. 1982 йил мазкур даргоҳда ташкил этилган «Шалола» бадиий ҳаваскорлик дастаси раҳбари, хушовоз хонанда, моҳир созанда И. Ёртиев даста аъзоларининг ҳар бири билан жиддий машқ қилади, янги-янги куй-қўшиқларни ўргатади. Ёшларда санъатга меҳр уйғотишда бор имкониятларини ишга солади. Дастанинг 40 нафардан ортиқ аъзоси ўз раҳбарларидаги меҳрибонлик, шу билан бирга ўта талабчанликни жуда ёқтиришади. Уларнинг кўп йиллик изланиши, машаққатли меҳнатлари зое кетмади. Бир неча бор район, вилоят, жумҳурият миқёсидаги кўрик-танловларда иштирок этиб, муваффақиятларга эришишди. Бунинг натижасида улар шу йил «халқ дастаси» унвонини олиш шарафига муяссар бўлдилар.

Маданият уйи ҳузурида бундан бошқа тўгараклар ҳам бор. Рақкоса қизлар, доирачилар, карнай-сурнай, фольклор-этнографик гуруҳлари мавжуд. Шунингдек, бичиш-тикиш, машинкада ёзиш, рассомчилик, шахмат-шашка ва бошқа кўплаб тўгараклар мунтазам ишлаб турибди. Маданият уйи қошидаги мусиқа студияси, дискотека ҳамиша ёшлар билан гавжум. Бундай ишларни амалга оширишнинг ўзи бўлмайди, албатта. Ёшларга ҳунар ўргатувчи тўгаракларга пул тўланади. Бадиий ҳаваскорлик ҳамда «Нилуфар», «Дилшод» ашула-чолғу дасталари аъзолари жойларда пулли томошалар намойиш этишяпти. Шунингдек, Убайдулла Мансуров раҳбарлигидаги драма тўгараги томонидан саҳналаштирилган асарларни ҳам кўпчилик санъат ихлосмандлари бажонидил томоша қилишмоқда. Тушаётган маблағни эса ишбилармон директор режа билан жойига сарфлайди. Рақкоса, қўшиқчилар учун махсус кийим-кечаклар, мусиқа асбоблари харид қилиш сингари харажатлар мазкур маблағ ҳисобидан бўляпти. Булардан ташқари тўгараклар раҳбарларига, электромонтёр, фаррошларга ҳам маош тўлаш керак.

Ҳозир ҳеч ким учун енгил эмас. Иқтисодиёт муаммолар гирдобида эканлигимизни инкор этмаймиз. Лекин шундай бўлсада, кишилар маънавий қашшоқлашмасликлари, маданият, санъатдан йироқлашмасликлари керак. Ахир ўша даҳшатли уруш йилларида ҳам санъаткорлар жанг майдонларига бориб концертлар намойиш этишган. Жангчилар эса вазият оғир бўлишига қарамай куй-қўшиқларни жон қулоқ билан тинглаб завқланишган. Бу эса уларни руҳан тетиклаштирган, ғалаба сари ундаган. Демак, бугунги шароитимиз қанчалик машаққатли ва мураккаб бўлмасин, биз санъатдан узоқлашмаслигимиз даркор. Бу эса инсоний туйғуларнинг энг нозикларидан бири ҳисобланади. Мана шундай пайтда Ислом Ёртиев сингари маданиятимиз жонкуярларининг хизмати катта бўляпти.

— Район маданият уйи биноси қурилганига 40 йилдан ошди,— дейди И. Ёртиев.— Мана шу давр мобайнида бино атиги бир бор — 1986 йил енгил-елпи таъмирланди. Бунинг учун 45 минг сўм сарфланган бўлсада ҳаммаёқ ўлда-жўлда. Катта зал шифти ҳам наридан-бери қўлдан чиқарилгани учун шувоқлар бирин-сирин кўчиб тушяпти. Бирон кишининг бошига тушмасайди, деб ҳавотирдаман.

Директорнинг айтишича, бино умуман иситилмас экан. Сабаби — маблағ йўқ эмиш. Аниқроғи 16 минг сўмга махсус котёл (қозон) сотиб олиб қўйилгану уни ўрнатиб, қувурларга улаш ва газлаштириш учун маблағ етмай қолган. Район ижроия қўмитасидаги мутасадди ўртоқлар эса ёрдам қилишга ваъда беришаётган бўлсада амалда ҳеч нимага эришилмаяпти. Янги кутубхона учун қуриш бошланган бино ҳам аросатда қолиб кетди. Бу ҳам маблағ йўқлиги туфайли. Аслида район маданият уйи Тошкент Маданият билимгоҳининг базаси ҳисобланади. Талабалар бу ерга келиб дарс ўтишлари керак. Қиш ойларида бир неча соатлаб совуқ хоналарда ўтиришнинг эса ўзи бўлмайди. Тўғри, ҳозирги пайтда қурилиш материалларининг нархи кундан-кунга ошиб кетяпти. Бунинг устига уларни топиш амри маҳол. Аммо шундай экан, деб қўл қовуштириб ўтириш керак эмас. Район раҳбарлари Ислом Ёртиев сингари ташаббускор, тиришқоқ ёшларга ёрдам беришса кишиларнинг маданий савияси ошаверади. Бу эса жамиятимиз равнақига албатта, ижобий таъсир кўрсатади.

Ишонамизки, бугунги қийинчилик, тақчилликлар вақтинча. Лекин маданият, санъат инсонлар қалбини ҳеч қачон тарк этмайди.

МАЪНАВИЙ ҚАШШОҚЛАШМАЙЛИК

Р. ЎСМОНОВА,
«Тошкент ҳақиқати»нинг махсус мухбири.

«ИСТИҚБОЛ» Ёшлар Маркази ва
Қибрай яхна ичимликлар комбинати қошидаги
«ЮЛДУЗ» маданий маркази ҳамкорликда
11 ЯНВАРЬ СОАТ 19.00 да,
12 ЯНВАРЬ СОАТ 15.00 ва 19.00 да

ЮЛДУЗХОНИМ АБДУЛЛАЕВАНИНГ

Соғинаман, йўлга қарайман
деб номланган

К О Н Ц Е Р Т И Н И

ўтказади.
ДАСТУРДА:
хонанда
Дониёр МИРЗААҲМЕТОВ,
«Қизиқчи—90» танловининг дипломанти
Авазжон ТОЛИБЖОНОВлар
ИШТИРОК ЭТАДИЛАР.
Дастурни Ўткир СИДДИҚОВ олиб боради.
Чипталар соат 11.00 дан бошлаб сарой чиптахоналарида, метронинг «Пахтакор», «Октябрь инқилоби», «Максим Горький» бекатларида сотилади.
Маълумотлар учун телефон: 45-92-13.

● БИЛАСИЗМИ? ●

ОШҚОЗОННИ АЛДАЙДИ...

ҲИНДИСТОНДА ўсадиган «Колирнадан» ўсимлигининг барги истеъмол қилинганда одам ўзини анча тўқ ҳис қилиши қадимдан маълум. Бу ўсимликни кўп ейдиган одамлар уни «ошқозон алдовчиси» деб аташади. Кейинги йилларда бу ўсимликнинг шарбатини текшириб кўрган олимлар унинг таркибида ҳеч қандай тўйимли модда йўқлигини ва у фақат тўқлик ҳиссини вужудга келтиришини исбот қилиб бердилар.

Ҳозир Америко ва Оврўподаги дори тайёрловчи фирмалар озишни истаганларга бу ўсимлик баргларидан янги дори тайёрламоқдалар.

БЎРИГУЛНИНГ ШИФОБАХШЛИГИ

БЎРИГУЛ — бўйи 30-40 см, келадиган кўп йиллик ўтдир. У май ойида гуллайди. Ўзининг гўзаллиги билан Украина, Қрим ва Кавказда етиштириладиган Винка минор, Винка маер каби гуллардан қолишмайди. Бўригуллар оиласига кирувчи Винка минор халқ табобатида ични қотириш, қонни тўхтатиш, жароҳатларни битириш ва қон босимини пасайтириш учун дори сифатида жуда кенг қўлланилади. Алкалоидларга бойлиги жиҳатидан бўригул ҳам бу ўсимликка тенгдир.

Бўригул алкалоидлари орасидан винканин, копсинин, эрвамин, томбозин ва винервин доришунослар томонидан текширилиб, улар фаол алкалоидлар эканлиги аниқланган. Хусусан, винканин алкалоиди четдан сотиб олинадиган стрихнин каби таъсир қилади, копсининг нафас олиш марказини жонлантиради, эрвамин ва винканин бачадон мушакларини қисқартиради, томбозин эса қон босимини пасайтиради.

Хулоса қилиб айтганда, бўригул шифобахшлиги кўп бўлган ўсимликдир. Бўригул биологияси билан шуғулланиш шу соҳа олимлари учун муҳим вазифа бўлиб қолмоғи керак.

«АЙЁР» ЎСИМЛИК

ЕР ЮЗИДА «айёр» ўсимликлар ҳам ўсади. Бундайларга Лиан ўсимлиги ҳам киради. У дастлаб юмшоқ ва ингичка новда шаклида ўз ёнида ўсиб турган катта ёшли дарахтга суяниб, аста-секин унга чирмаша бошлайди. Дарахт дастлаб бемалол ўса боради. Лиан ҳам гўё ҳеч нарсани сезмагандек, зудлик билан бўйига ва энига ривожланади. У тез орада дарахтнинг тепа қисмига кўтарилади. Дарахтни ҳар томондан ўраб олган Лианнинг танаси қотиб, ўзини тутиб олгандан кейин исканжасидаги «хўжайин»ини аста-секин сиқа бошлайди. Натижада у дарахт пўстлоқларини кесиб ўтиб, ёғочлик қисмигача бориб етади. Дастлаб дарахтда шира ҳаракати давом этиб туради, кейинроқ эса дарахтнинг «мадори қурийди».

Шундай қилиб, Лиан ажойиб бир дарахтни ҳалокатга олиб келади. Дарахт қурийди ва ниҳоят аста-секин уқаланиб кетади. Лиан эса ўз ҳаётини давом эттириб, яна бошқа дарахтларга чирмаша бошлайди.

Тўпловчи Б. ТУРҒУНОВ.

ВИЛОЯТ ИЧКИ ИШЛАР БОШҚАРМАСИДА

ЧАЙҚОВ ЙЎЛИ ЁПИЛЯПТИ

Иқтисодий жиноятларга қарши кураш бошлангандан бери бундай жиноятларнинг сони йил бошидан бери 211 тага камайди, уларни фош этиш муддатлари қисқарди. Вилоят ички ишлар бошқармаси бошлиғи, милиция полковниги Қ. Қ. Ғофуров навбатдаги йиғилишда ана шулар ҳақида алоҳида таъкидлаб ўтди.

Иқтисодий жиноятларга қарши кураш бўлими бошлиғи, милиция подполковниги М. Турсунхўжаев бўлим ходимлари амалга ошираётган бир қатор ибратли ишлар ҳақида гапирди.

Дарҳақиқат, вилоят ички ишлар бошқармаси ҳузурида ташкил этилган тезкор гуруҳ штабида ярим кечагача чироқ ўчмайди, телефонлар тинимсиз жиринглаб туради. Бугун ҳам бу ерда иш қизғин. Навбатчилар — ташкилий-назорат бўлими катта инспектори, милиция майори Л. И Когаловский, профилактика хизмати инспектори, милиция лейтенанти Ж. Шамшиметов, вилоят давлат автомобиль назорати бошқармаси инспектори, милиция катта лейтенанти Х. Сайдалиев, жамоат тартибини сақлаш бошқармаси ходимлари — милиция майори А. Мўминов, милиция лейтенанти М. Абдуллаевлар бизни янги маълумотлар билан таништирдилар.

Текшириш пайтида Бўстонлиқ райони маиший хизмат кўрсатиш корхонасига қарашли шахобчалардан 846 сўмлик қимматбаҳо мато, «Болалар моллари» дўконидан эса 198 сўмлик ўйинчоқлар топилди. Шунингдек райондаги «Универмаг» омборида 2363 сўмлик оёқ кийимлари, 11-дўконда 240 сўмлик мол яшириб қўйилган экан.

Паркент райондаги 2 та дўконининг ўзидан 16 минг 715 сўмлик мол очиқ савдога қўйилмаганлиги маълум бўлди. Ноинсофликни қарангки, Ўрта Чирчиқ районидаги 15-дўконда харидорга чой сотиб, ундан ўн ёки ўн беш сўм эмас, нақд 160 сўм уриб қолишибди. Район тезкор гуруҳ аъзолари дўкон омборини кўздан кечирганларида 11060 сўмлик чой, коньяк борлигини аниқладилар.

Шу пайт хонага бошқарма навбатчилик қисми бошлиғи, милиция майори Алишер Ғиёсов телетайп лентасига ёзилган янги маълумотномани олиб кирди. Унда айтилишича, Бўка районидаги «Лола» дўконидан очиқ савдодан яшириб қўйилган моллар район ижроия комитети қарори билан депутатлар, маҳаллий ҳокимият вакиллари иштирокида 13, 15, 16, 35-мактаблар ҳамда «Қўрғонча» қишлоқ шифохонаси жамоаларига сотиш учун жўнатилибди. Оққўрғондаги 19-дўкондан топилган моллар эса Алимкент пахта заводи, тўқимачилик фабрикаси, Ибн Сино номидаги 27-мактаб жамоаларига сотилган.

Тезкор гуруҳлар текширишлари натижасида аниқланган яширин молларни очиқ савдога қўйиб сотиш тажрибаси биринчи марта Чиноз районида бошланган эди. Бу ерда Олмазор қўрғонидаги магазинларда яшириб қўйилган 24 минг сўмлик турли ҳил моллар очиқ савдога қўйиб сотилган эди.

Тезкор гуруҳ штабида шу куни 26 та ўғирлик, 25 та майда ташмачилик содир этилганлиги, савдо қоидасини бузган 13 киши ушланганлиги, база ва омборларда маҳсулот тарқатиш қоидалари уч марта бузилганлиги аниқланди, чайқовчилардан минг сўм пул ҳамда моллар тортиб олинди.

М. МИРСОВУРОВ,
вилоят ички ишлар бошқармаси матбуот маркази раҳбари.

ЖАНГЧИ ХОТИРАСИГА

Байналмилалчилик ниқоби остида ўзга юрт тупроғига юборилган ва бемақсад урушда шаҳид кетган ўғлонлар сиймоси, ҳали узоқ йиллар асоратда ўтган аянчли йилларни ботбот халқимиз ёдига солиб туриши тайин. Чунки улар аслида афғон урушининг эмас, тоталитар-бюрократик тузум юритган мунофиқона сиёсатнинг қурбонлари бўлишди. Улар хотирасини ёдга олиш, абадийлаштириш буюкдавлатчилик сиёсати халқимиз бошига келтирган кулфатларнинг яна такрорланишига йўл қўймасликда муҳим аҳамият касб этади.

Олти нафар паркентлик йигит ҳам «афғон»да шаҳид кетди. Улар хотирасини абадийлаштириш учун сўнгги пайтларда анчагина ишлар қилинмоқда. Яқинда Чанги қишлоғидаги Муқимий номли 11-ўрта мактабда, шу даргоҳда таълим олган ва Афғонистонда ҳалок бўлган жангчи Ш. Шоюсупов бюсти ўрнатилди.

Т. ДЎСТМАТОВ.

ЭЪЛОНЛАР, БИЛДИРИШЛАР

«ЮБИЛЕЙ» МАРКАЗИЙ СПОРТ САРОЙИДА

1992 ЙИЛНИНГ 15 ЯНВАРИДАН 19 ЯНВАРИГАЧА
«АБУ АЛИ ИБН СИНО»
ХАЛҚАРО ТАБИБЛАР УЮШМАСИ
ВИЦЕ-ПРЕЗИДЕНТИ
ХУСАЙН ТАБИБ
(Рашид Ҳусаинов)
РУС ТИЛИДА 5 ТА РУҲАН ЕНГИЛЛАШУВ
МАЪРУЗА-АМАЛЛАРИНИ ЎТКАЗАДИ.

Маъруза-амаллари юрак-томир тизимлари, кўз, тери, аёллар касалликлари, аллергия, нафас қисиши, нафас йўллари яллиғланиши (бронхит), бот, соч тўкилиши, уйқусизлик, пешобни тута билмаслик ва асаб тизимининг бошқа касалликларида, шунингдек, туз йиғилиши, буйрак касалликлари, ўт пуфагида тош ҳосил бўлиш касалликларида соғломлаштирувчи таъсир кўрсатади. Қон таркибининг ҳамда ички органлар ҳолатининг яхшиланишига, танадаги уланган ва тиртиқли жойларнинг сўрилиб кетишига ёрдам беради.

Металл буюмлар ва сувга биоқувват сингдириш, сувни винога айлантириш каби тадбирлар амалга оширилади. Сиз бу амаллар давомида қадимий жодугар (жаман)ларнинг йўлбарсга, айиққа ва ҳайвоннинг бошқа турларига, шунингдек дарахтга айлантириб қўйиш билан боғлиқ тажрибалари тўғрисидаги жуда кўп қизиқарли маълумотларни билиб оласиз. Маърузалар давомида гиёҳлар билан даволаш воситалари, мўмиё, Чимён тоғларидаги доривор гиёҳлар, асаларичилик маҳсулотлари сотилади.

УЛУҒ ВАТАН УРУШИ ВА АФҒОНИСТОНДАГИ УРУШ НОГИРОНЛАРИ, ШУНИНГДЕК ҚАҲРАМОН ОНАЛАР ЎЗЛАРИНИНГ ГУВОҲНОМАЛАРИ АСОСИДА БЕПУЛ КИРАДИЛАР.

Сеанслар соат 14.00 дан бошланади.

Чипталар спорт саройи кассаларида ҳар куни соат 9.00 дан 18.00 гача, шунингдек шаҳардаги ваколатли тарқатувчилар томонидан сотилади.

МАЪЛУМОТЛАР ОЛИШ УЧУН ТЕЛЕФОНЛАР: касса 46-03-12, 46-70-31, маъмурият: 46-07-53.

Тошкент вилояти ички ишлар Бошқармаси раҳбарияти ва шахсий таркиби Калинин район ички ишлар бўлими бошлиғининг ўринбосари, милиция майори

Тоҳир ҲАЛИМОВнинг

фожиали ҳалок бўлганлиги муносабати билан марҳумнинг оила аъзолари ва яқинларига чуқур таъзия изҳор этадилар.

Тошкент вилояти ички ишлар Бошқармаси раҳбарияти ва шахсий таркиби Бошқарма молия-режа бўлими бошлиғининг ўринбосари Соатов Суннатиллога рафиқаси

СОАТОВА Насибанинг

бевақт вафот этганлиги муносабати билан чуқур ҳамдардлик билдирадилар.

«Нур» ижодий ишлаб чиқариш бирлашмаси чакана ва улгуржи китоб савдоси бошқармаси бошлиғи А. Пўлатовга онаси

Маҳбуба ПЎЛАТОВАнинг

вафоти муносабати билан чуқур таъзия изҳор қилади.

● *Шахмат* ●

ЁШЛАРДАН ЧАҚАНДОЗЛАР ЧИҚСИН

Яқинда матбуотда ўзбек миллий спорт ўйинларининг сони 2500 дан кўпроқ эканлиги қайд этиб ўтилди. Тўғриси ажабландик, чунки, минг йиллик тарихга эга бўлган миллий спорт турларининг ҳаммасини ҳам билавермаймиз. Шу сабаб қадрига ҳам етмаймиз. Масалан, шахматни олиб кўрайлик, албатта, шахмат миллий ўйинимиз деган фикрдан йироқман. Бироқ, бу ўйин шарқона спорт тури эканлиги, шубҳасиз. Шахмат сўзи «рақиб шохини мот қилиш» деган маънони беради. Кўпгина тарихчилар шахмат ўйини қадимда Ҳиндистонда пайдо бўлган деган тахминни айтишади. Шахмат ўйини эрамиздан олдинги асрларда Ўрта Осиёда ҳам жуда кенг тарқалганлиги қадимий манбаалардан яхши маълум. Жумҳуриятимиз ҳудудидан, Далварзинтепа харобаларидан топилган археологик буюмлар орасида суякдан ишланган шахмат доначаларининг кўплаб учраганлиги ҳам фикримизнинг далили бўла олади. Афтидан Эрон, Ҳиндистон, Хитой, ва Юнонистондан келиб кетувчи сайёҳлар бу ердаги шахмат ўйинига катта қизиқиш билан қараганлар. Шахмат устида қизғин баҳс ва тортишувлар бўлган. Ривоятларга қараганда, Искандар Зулқарнай ҳам, Амир Темур ҳам жангу жадалларга чиқишдан олдин, бўш вақтларида шахмат ўйнаган. Улар учун шахмат ҳалол жанг бўлган. Улуғ боболаримиз Навоий ва Бобурларнинг ҳам шатранж ўйинига қизиқишлари катта бўлган.

Бугунги кунга келиб бизнинг минтақамизда шахматга кам эътибор берилаётганлиги ачинарли ҳолдир. Баъзан талабалар сўраб қолишади: «Нега бизнинг ўзбеклардан шахмат усталари жуда кам чиққан? Ахир шахмат ўйини дастлаб бизда, шарқда ривожланган-ку». Ҳақли савол. Гоҳо, нима деб жавоб беришни ҳам билмай қоласан, киши. Йигирма миллион аҳолиси бўлган Ўзбекистондан бор-йўғи биттагина гроссмейстер чиққанлиги аччиқ ҳақиқат-ку. Ўзбек хотин-қизлари орасида эса шахмат билан шуғулланувчиларнинг сони ҳам оз. Нега бундай? Чунки қобилиятли ёшларни қидириб топиш ва уларга ҳар томонлама ғамхўрлик ишлари кўнгилдагидек эмас.

Мактабларда жисмоний тарбия ўқитувчилари, шахмат усталари ва жамоатчилик билан яқиндан алоқада бўлишлари, болаларнинг бу қадимий ўйин билан шуғулланишлари учун етарли шароит яратиб беришлари лозим. Жумҳуриятимизда Георгий Аъзамов хотира турнирини ўтказиб боришни анъанавий қилиб йўлга қўйиш керак.

Ўзбек Алёхини, Карпов ва Каспаровлари орамизда юрганига ишонаман. Фақат уларни излаш, топиш ва тарбиялаш керак. Интилганга толе ёр дейишади, ажаб эмас, вақти келиб жаҳон шахмат тожини миллатимиз вакили ҳам ўлчаб кўрса.

А. БОЙМУРОДОВ,
Бекобод муаллимлик билим юрти ўқитувчиси.

Муҳаррир
Н. НАСИМОВ.

Тошкент ҲАҚИҚАТИ

МУАССИСЛАР: ХАЛҚ ДЕПУТАТЛАРИ ТОШКЕНТ ВИЛОЯТ КЕНГАШИ ВА «ТОШКЕНТ ҲАҚИҚАТИ» ЖУРНАЛИСТЛАР ЖАМОАСИ.

БИЗНИНГ МАНЗИЛГОҲ: 700000 ТОШКЕНТ, ГСП ЛЕНИНГРАД КЎЧАСИ, 32.

Муҳаррир ўринбосарлари — 335885, 325747, 325748, 337916; масъул котиб — 334808, 325353; масъул котиб ўринбосарлари — 325750; бўлимлар: шўролар ҳаёти — 325778, 337010; қишлоқ хўжалиги — 325647; саноат, қурилиш ва транспорт — 325749, 337010; ижтимоий масалалар — 325645; маданият — 325767; адабиёт ва санъат; миллий қадриятлар — 325553; ёшлар ҳаёти, ахборот ва спорт — 325556, 339915; хатлар ва оммавий ишлар— 325354, 334048; тижорат бўлими — 325733; жамоатчи кенгаш қабулхонаси — 325354, 334048; эълонлар— 325666.

● Ўзбекистон Республикаси «Шарқ» нашриёт-матбаачилик концерни. 700000, Тошкент, ГСП, Ленинград кўчаси, 32. Рўзнома офсет усулида А-2 форматида босилади. ● 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10 11 12

Нашр кўрсаткичи: 14. Индекс: 64672. Босишга топшириш вақти — 20.30. Босишга топширилди — 19.30. 30579 нусха босилди.